

บทที่ 4

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อและอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่

จากแนวคิดปัจจัยของการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในหนังสือวิชาการเรื่อง "สังคมและวัฒนธรรม" (ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553, หน้า 162-163) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นมูลเหตุของการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมว่า มีดังนี้คือ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และดาราศาสตร์ ปัจจัยทางชีววิทยา ปัจจัยทางการเมืองและการทหาร ปัจจัยทางเทคโนโลยี ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยศาสนาและอุดมการณ์ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม

ในงานวิจัยฉบับนี้จะอาศัยแนวคิดข้างต้นในการกล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ ซึ่งพื้นที่ที่มีการปรับเปลี่ยนดังกล่าวที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ในสังคมเมือง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของอำนาจรัฐในส่วนภาคเหนือ และมีความเจริญในหลาย ๆ ด้าน สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ สามารถจำแนกเป็นปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ 5 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครอง
 - 1.1 การปฏิรูปทางศาสนา
 - 1.2 การปฏิรูปทางการศึกษา
 - 1.3 แผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว
2. ปัจจัยทางด้านความทันสมัยและเทคโนโลยี
3. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและลัทธิบริโภคนิยม
4. ปัจจัยทางด้านสังคม
5. ปัจจัยทางด้านพื้นที่

ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครอง

ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครองที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ ในที่นี้เป็นปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกับแผนนโยบายการปฏิรูปการเมืองการปกครองไม่ว่าจะเป็นทางศาสนาและการศึกษา รวมถึง

แผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะกล่าวถึงในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. การปฏิรูปทางศาสนา

ความเชื่อเรื่องผีเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาก่อนความเชื่อทางพุทธ ซึ่งปรากฏหลักฐานในตำนานของคนไทรัฐฉานว่า บรรพบุรุษของคนไทนับถือพุทธศาสนามาตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 6 (ยศ สันตสมบัติ, 2543, หน้า 168)

ในประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยปฏิรูปการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา การเมืองการปกครองแบบใหม่นี้ก็เป็นระยะของการสถาปนาพุทธศาสนาและเบียดขับพื้นที่ของผี ซึ่งทำให้เมืองเชียงใหม่กลายเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา ส่วนประเพณีตลอดจนความเชื่อทางผีของคนเมืองและคนไทใหญ่ในสังคมเมืองต่างก็ถูกลดบทบาทลง ปัจจุบันความเชื่อทางผีจึงกลายเป็นเพียงส่วนเสริมบทบาทประเพณีของพุทธศาสนาไป

พระไพศาล วิสาโล (2546, หน้า 162) กล่าวว่า ความที่ชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดความเป็นไปทางด้านศาสนา พุทธศาสนาในอดีตของไทยจึงมีลักษณะที่สอดคล้องและเกื้อกูลชุมชนมาก ถือว่าเป็นพุทธศาสนาที่มีวัดหรือชุมชนเป็นศูนย์กลางก็ได้ แต่สภาพดังกล่าวได้เปลี่ยนไปเมื่อมีการปฏิรูปคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 นโยบายสร้างรัฐชาติทำให้พุทธศาสนา กลายมาเป็นศาสนาของชาติ นอกจากจะมีแบบแผนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยถูกกำหนดจากส่วนกลาง มีการจัดจารีตประเพณีท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับจารีตจากส่วนกลาง (วิทยาศาสตร์ เหตุผลนิยม และธรรมเนียมราชสำนัก) คณะสงฆ์ก็ถูกรวมศูนย์อยู่ที่กรุงเทพฯ พระถูกตั้งให้มาขึ้นกับส่วนกลางแทนที่จะขึ้นกับชุมชนดังอดีต พระสงฆ์ของท้องถิ่นกลายเป็นพระสงฆ์ของชาติไป โดยมีมหาเถรสมาคมดูแลกำกับ การให้สมณศักดิ์ แต่งตั้งอุปฌาย์ กำหนดสถานะความเป็นวัด ฯลฯ กลายเป็นเรื่องของส่วนกลางโดยสัมพันธ์กับรัฐอย่างใกล้ชิด บทบาทของพระถูกหันเหให้มาสนองตอบนโยบายของรัฐเป็นหลัก

การปฏิรูปการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้ได้ทำให้เกิดการปฏิรูปทางศาสนาครั้งใหญ่ กล่าวคือ เมื่อรัชกาลที่ 5 ปฏิรูปการเมืองการปกครอง ผนวกแผ่นดินล้านนาเข้ากับราชอาณาจักรสยาม พระองค์ก็ได้ดำเนินการสร้างสำนักหรืออุดมการณ์เดียวกันให้เกิดในหมู่ราษฎร โดยทำการปฏิรูปการศึกษาแบบใหม่ ตลอดจนปฏิรูปวงการคณะสงฆ์ โดยการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2446) ขึ้น การปฏิรูปแผ่นดินด้วยการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางในรัชกาลที่ 5 นี้ทำให้เกิดองค์กรสงฆ์ไทยที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วประเทศ คณะสงฆ์กลายเป็นองค์กรของรัฐ สภาพดังกล่าวทำให้พุทธศาสนา กลายมาเป็นศาสนาของชาติ ซึ่งนอกจากจะมีแนวทางเดียวกันโดยถูกกำหนดจากส่วนกลางแล้ว ยังมีการจัด

ความเชื่อ ตลอดจนประเพณีท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับจารีตจากส่วนกลางออกไปด้วยเช่นกัน ซึ่งในท้องถิ่นภาคเหนือก็ส่งผลกระทบต่อสถาบันศาสนาอย่างเห็นได้ชัด เพราะระเบียบการปกครองใหม่ของกรุงเทพฯ มีส่วนขัดแย้งกับจารีตทางศาสนาดั้งเดิมของชาวล้านนา (สุดารา สุจฉายา, 2543, หน้า 68) การปกครองแบบใหม่นี้ก็เป็นระยะของการสถาปนาพุทธศาสนาและเบียดขับพื้นที่ของผี ซึ่งทำให้เมืองเชียงใหม่กลายเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา ส่วนประเพณีทางผีของคนเมืองและชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองต่างก็ถูกลดบทบาทลงไปด้วย ปัจจุบันความเชื่อทางผีของชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองจึงกลายเป็นส่วนเสริมบทบาทประเพณีของพุทธศาสนาเท่านั้น

ในช่วงระยะก่อนพุทธศาสนาเข้ามาสถาปนาขึ้น ชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองยังมีประเพณีทางผีรวมถึงมีหอผีต่าง ๆ ที่นับถืออยู่ในชุมชน แต่ต่อมาจากการปฏิรูปคณะสงฆ์ก็เป็นความพยายามในการสลายความทรงจำเก่าเพื่อสร้างความทรงจำชุดใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจของกษัตริย์และขุนนางชุดใหม่จากส่วนกลาง ซึ่งทำให้ประเพณีและความเชื่อทางผีถูกลดบทบาทลงไป ดังจะเห็นได้จากประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ในวัดป่าเป้าและวัดกุเต้าในปัจจุบันไม่ปรากฏมีประเพณีทางผีภายในวัด มีแต่เฉพาะพิธีกรรมเช่นสรงน้ำพระในประเพณีสำคัญทางพุทธศาสนาเท่านั้น ความเชื่อทางผีจึงกลายเป็นความเชื่อที่แอบแฝงอยู่ในประเพณีทางพุทธศาสนาอยู่บ้างในฐานะ “ผีเสื้อ” หรือ “เหวตา” ที่คำจุน ปกป้อง และพิทักษ์พระพุทธศาสนา

นอกจากนี้แล้ว การปรับระบบความเชื่อตามวัฒนธรรมภายนอกก็ได้ทำให้ชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองชุมชนบ้านช้างเผือก บ้านกุเต้า และบ้านป่าเป้า ซึ่งในอดีตเคยมีประเพณีเลี้ยงเจ้าเมืองในชุมชนในเดือนมิถุนายน (หนาน หนันทา, 2545 อ้างถึงใน สมโชติ อ๋องสกุล, 2546) ได้ถูกยกเลิกไปและความเชื่อทางผีก็ถูกลดบทบาทลงไปด้วย เหลือเพียงแต่การนำเสนอความเชื่อทางพุทธ ซึ่งการลดทอนประเพณีและความเชื่อทางผีก็เป็นเสมือนการประนีประนอมทางอุดมการณ์ต่ออำนาจจากภายนอกนั่นเอง

ดังที่ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2545, หน้า 78) กล่าวว่า เมื่อมีการรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในล้านนาไทยและเชียงใหม่เกิดขึ้น กระบวนการรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจรวมตลอดทั้งวัฒนธรรม และระบบความเชื่อก็ย่อมเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันไปด้วยไม่มากนักเลย ในขณะที่อำนาจของเจ้าผู้ครองนครท้องถิ่นถูกลดลงเป็นลำดับ อำนาจของผีท้องถิ่นตั้งแต่อารักษ์เมืองลงไปก็ย่อมจะต้องลดลงตามไปด้วย สภาพที่เกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อมองที่โครงสร้างของผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายอย่างมีสัมพันธภาพกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจก็น่าจะเป็นไปได้ในระดับหนึ่งว่า ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในลักษณะความสำคัญของอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในกรุงเทพฯ จะมีอิทธิพลและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

ในขณะที่เดียวกันความเชื่อถืออำนาจศักดิ์สิทธิ์หรือผีในท้องถิ่นก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไป แต่จะค่อย ๆ อ่อนแรงลงดังจะเห็นได้จากพิธีเข้าอินทรี และการเลี้ยงผีเจ้าหลวงคำแดง ซึ่งมีผู้บันทึกไว้ว่า "การทำพิธีดังกล่าวนี้สมัยก่อนจัดทำกันเป็นงานใหญ่ และทำกันเป็นประจำทุกปี ในสมัยเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาพิธีนี้ก็เลิกล้มไป ปัจจุบันเทศบาลนครเชียงใหม่ได้รื้อฟื้นจัดทำประเพณีขึ้นอีก แต่ทำเฉพาะการบูชาเสาอินทรีเท่านั้น การเข้าทรงอื่น ๆ นั้นเลิกกันไป..." และ "...แม้จะมีการทำพิธีเข้าอินทรี หรือบูชาสังเวศเสาอินทรี ก็ไม่มีการเลี้ยงผีเจ้าหลวงคำแดงอีก และที่ทำการที่แจ่งศรีภูมิทางบ้านเมืองก็ถือว่า เอกชนจัดทำขึ้นเอง ทางบ้านเมืองไม่เกี่ยวข้อง" (สงวน โชติสุขรัตน์, 2512, หน้า 26; 94 อ้างถึงใน ฉลาดชาย รมิดานนท์, 2545, หน้า 78) กล่าวโดยสรุปก็คือ เพื่อให้การรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครอง การรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจมีประสิทธิภาพ ทางฝ่ายศูนย์อำนาจจะต้องรวมศูนย์อำนาจทางความเชื่อ หรือระบบศาสนาของผู้คนในอาณาจักรที่อาจมีความแตกต่างกันให้เข้ามาอยู่ภายใต้ระบบความเชื่อใหญ่ที่เป็นเอกภาพ โดยมีศูนย์อำนาจทุกด้านนี้อยู่ในการควบคุมของเมืองศูนย์กลาง (ฉลาดชาย รมิดานนท์, 2545, หน้า 76)

การที่ประเพณีตลอดจนความเชื่อทางผีของชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองถูกลดบทบาทลงนั้น อาจกล่าวได้ว่าเมื่อมีการปฏิรูปการเมืองการปกครองรวมถึงการปฏิรูปทางศาสนา สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ส่งผลให้ชาวไทใหญ่ในชุมชนเมืองเชียงใหม่ซึ่งอยู่ใกล้กับศูนย์กลางอำนาจการปกครองท้องถิ่นของรัฐจำต้องประนีประนอมทางอุดมการณ์ต่ออำนาจจากภายนอกดังกล่าวซึ่งอยู่ในฐานะที่เน้นความสำคัญของความเชื่อและประเพณีทางพุทธศาสนา และข้ามผ่านความเชื่อและจารีตประเพณีท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับจารีตจากส่วนกลาง อย่างไรก็ตาม นอกจากปัจจัยอำนาจรัฐในการปฏิรูปทางศาสนาที่ส่งผลให้ความเชื่อทางผีลดบทบาทลงแล้ว ปัจจัยการปฏิรูปทางการศึกษาของรัฐก็มีส่วนทำให้ความเชื่อเรื่องผีลดบทบาทลงไปเช่นกัน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้จะกล่าวถึงในประเด็นถัดไป

2. การปฏิรูปทางการศึกษา

ระบบการศึกษาสมัยใหม่นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทั้งทางด้านประเพณีพิธีกรรม ตลอดจนความเชื่อของชาวไทใหญ่ ซึ่งจะขอกกล่าวถึงในแต่ละประเด็นดังนี้

การปรับเปลี่ยนประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการศึกษาที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ในกรณีของประเพณีปอยส่างลอง ในอดีตประเพณีดังกล่าวเป็นประเพณีที่สืบทอดพระธรรมวินัยทางพุทธศาสนาซึ่งจะเน้นที่การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติทั้งทางโลกและทางธรรม แต่ในปัจจุบันความหมายที่มีต่องานประเพณีพิธีกรรมนั้นเริ่มเปลี่ยนไปจากอดีต

ประเพณีการบวชสังฆาลองในปัจจุบัน แม้ว่าจะยังคงมีความหมายที่เป็นการศึกษาเรียนรู้ และสืบทอดพระพุทธศาสนา แต่ความหมายเริ่มเปลี่ยนไปคือ แทนทางประเพณีหายไป กล่าวคือ การบวชสังฆาลองในปัจจุบันมุ่งเน้นไปในทางสืบสานประเพณี โดยมีได้มุ่งศึกษาธรรมวินัยและวิชาแขนงต่าง ๆ ภายในวัดเป็นระยะเวลานานนับเดือนนับปีดังในแต่ก่อน

ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นทั้งในงานประเพณีปอยสังฆาลองของชาวไทยใหญ่ใน สังกะเมืองและในสังคมชายขอบ ซึ่งแม้ว่ายังคงมีความหมายที่เป็นการศึกษาเรียนรู้และสืบทอดพระพุทธศาสนา แต่ระยะเวลาการบวชก็น้อยลง ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเข้ามาแทนที่ ดังที่ ยศ สันตสมบัติ (2543, หน้า 201) กล่าวว่า ในปัจจุบันบทบาทฐานะของเจ้าจ้อง (พระสงฆ์) เริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด โรงเรียนและครูเริ่มเข้ามาแทนที่วัดและเจ้าจ้องก็ถูกลดบทบาทหน้าที่ในการเป็นครูลงไป ตลอดจนค่านิยมในการส่งเสริมให้บุตรหลานได้บวชเรียนก็เริ่มเสื่อมความนิยมลง

ระบบการศึกษสมัยใหม่นับเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางความหมายของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อในประเพณีดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในท้องถิ่นต่าง ๆ ของสังคมไทยนั้นทำให้วัดแยกจากชุมชนอย่างชัดเจน

ในแง่นี้ พระไพศาล วิสาโล (2546, หน้า 83-84) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในสังคมไทยนั้นเริ่มขึ้นอย่างชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งได้มีการเปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ อันเป็นสัญลักษณ์ว่าการศึกษได้กลายเป็นเรื่องของรัฐแต่ผู้เดียว มิใช่หน้าที่ของวัดอีกต่อไป และแม้ว่าการความเปลี่ยนแปลงในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นเพียงการแยกการศึกษาออกจากศาสนาในแง่โครงสร้างหรือสถาบันโดยที่หลักสูตรการศึกษานั้นยังมีเนื้อหาสาระทางพุทธศาสนาแทรกอยู่ แต่ก็จุดเริ่มต้นของกระบวนการแยกศาสนาออกจากสังคมและวิถีชีวิตของผู้คน กิจกรรมทางสังคมซึ่งวัดเคยมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางของชุมชนได้ถูกสถาบันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามคตินิยมสมัยใหม่ดึงไปเกือบหมดสิ้น จนในที่สุดวัดเหลือแต่บทบาททางด้านธรรมะและพิธีกรรมเท่านั้นผลที่ตามมาก็คือ วัดแยกห่างจากชุมชนมากขึ้น พระกับฆราวาสมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันน้อยลง

การศึกษาที่แยกออกจากวัดในปัจจุบันก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวไทยใหญ่ไม่นิยมให้ลูกหลานได้บวชเรียนภายในวัดเป็นระยะเวลานาน ๆ เหมือนดังเช่นในอดีต เพราะบทบาทต่าง ๆ ทางการศึกษาที่เคยอยู่ในอาณาบริเวณของพุทธศาสนาหรือวัดวาอารามได้ถูกโอนไปให้กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐได้รับผิดชอบไปเกือบหมด

การแทนที่บทบาททางการศึกษาภายในวัดนี้ทำให้แก่นความหมายของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อในปอยสังฆาลองปรับเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด โดยการศึกษาเป็นหน้าที่

ของโรงเรียน ส่วนการบวชเพื่อศึกษาพระธรรมก็กลายเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของชีวิตและการสืบสานตามประเพณีเท่านั้น โดยปรากฏให้เห็นได้จากเด็กที่มาบวชส่งลงทั้งในสังคมเมืองและสังคมชายขอบในปัจจุบันโดยมากจะบวชและจำเรียนพระธรรมวินัยภายในวัดกันเพียง 1-2 อาทิตย์หรือบ้างก็เพียง 3 วัน ซึ่งต่างจากในอดีตที่จะบวชเรียนกันเป็นเดือนเป็นปีหรือบ้างก็ไม่สึกเลยตลอดชีวิต (สายอาวัน, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2555)

อย่างไรก็ตาม ความหมายในประเพณีและความเชื่อย่อมมีการปรับเปลี่ยน ดังที่ เสฐียรโกเศศ (2515, หน้า 392) กล่าวว่า “พิธีที่ทำบางอย่างแม้จะไม่มี ความหมายมากเท่าในอดีตแล้วก็ยังทำกันอยู่เพื่อรักษาประเพณีไว้ไม่ให้ขาดตอน แต่ปรับรูปให้เข้ากับสมัย”

เหมือนในกรณีของประเพณีปอยส่างลองดังที่กล่าวมา ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบัน ชาวไทใหญ่ยังคงให้ความสำคัญต่อประเพณีปอยส่างลอง โดยถือว่าเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่สะท้อนถึงความศรัทธาของชาวไทใหญ่ที่มีต่อพระพุทธศาสนา แต่ในทางปฏิบัติแล้วเด็ก ๆ ที่เข้าพิธีก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งเพื่อทำให้พิธีกรรมสมบูรณ์และเป็นเพียงการสืบสานตามประเพณีเท่านั้น โดยมีได้มุ่งเน้นเพื่อศึกษาธรรมวินัยและวิชาแขนงต่าง ๆ ภายในวัดอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะบทบาททางการศึกษาได้ถูกโรงเรียนเข้ามาแทนที่อย่างเต็มรูปแบบแม้กระทั่งวิชาพระพุทธศาสนาก็ถูกกำหนดให้มีสอนภายในโรงเรียน

ในส่วนของการปรับเปลี่ยนทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการศึกษาก็คือ ระบบการศึกษาสมัยใหม่นั้นมีส่วนทำให้ความเชื่อทางผีของชาวไทใหญ่ลดลง ทั้งนี้เพราะโครงสร้างอำนาจรัฐในการปฏิรูปการศึกษามีส่วนทำให้ลูกหลานชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองเชียงใหม่ปัจจุบันได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น

สมโชติ อ๋องสกุล (2546) กล่าวว่า การที่รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติการประถมศึกษาขึ้นในปีพ.ศ.2464 ช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 นี้เอง ทำให้มีการกำหนดให้เด็กในมณฑลพายัพที่มีอายุครบตามเกณฑ์ต้องเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับคือชั้นประถม ศึกษาปีที่ 4 ซึ่งในกรณีนี้ส่งผลให้ลูกหลานของชุมชนไทใหญ่บ้านช้างเผือก-ป่าเป้าต้องเข้าศึกษาตามหลักสูตร ภาคบังคับที่โรงเรียนวัดเชียงใหม่ และต่อมาเมื่อระบบการศึกษาได้ขยายตัวมากขึ้นในเชียงใหม่ได้เปิดการเรียนการสอนถึงขั้นมัธยมศึกษา และอุดมศึกษาจึงเป็นผลให้ลูกหลานชาวไทใหญ่ในรุ่นต่อ ๆ มาได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้นตามสภาพฐานะของครอบครัว

การที่ลูกหลานชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองเชียงใหม่ปัจจุบันได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นนี้เองที่มีส่วนทำให้พวกเขาเชื่อในสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลสามารถพิสูจน์ได้ กล่าวคือ เชื่อทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสัจนิยมมากกว่าความเชื่อทางผี นอกจากนี้แล้วในส่วน of ชาวไทใหญ่รุ่นใหม่

ที่แม้ไม่ได้เกิดในฝั่งไทย แต่ปัจจุบันชาวไทยใหญ่รุ่นใหม่เหล่านี้หลายคนก็ได้รับการศึกษา จึงทำให้เชื่อในเรื่องเหตุผลมากกว่าเชื่อในเรื่องผีซึ่งเป็นสิ่งที่ยากจะพิสูจน์

โครงสร้างการปฏิรูปทางการศึกษามัยใหม่ตามแบบตะวันตกนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น แต่เกิดขึ้นในหลายประเทศในแถบเอเชีย ซึ่งทำให้มีการแยกสถาบันการศึกษาออกจากวัด ดังเช่น ในรัฐฉานประเทศสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งจากปัจจัยการปฏิรูประบบทางการศึกษาแบบสมัยใหม่นี้เองที่ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อปัจจุบันวัดต่าง ๆ กลายเป็นเพียงสถานที่ประกอบประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา และไม่มีบทบาททางด้านการเรียนการสอนมากเท่าในอดีต ส่วนความเชื่อทางผีก็กลายเป็นสิ่งที่ไร้เหตุผลและพิสูจน์ไม่ได้ในทัศนคติของชาวไทยใหญ่หลายคนในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชาวไทยใหญ่ที่ได้รับการศึกษา

3. แผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว

นับตั้งแต่การดำเนินตามแผนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา เมืองเชียงใหม่มีความเจริญทางภาคธุรกิจและการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และมีการก่อสร้างถนนทางหลวงหลายสายเชื่อมระหว่างตัวเมืองกับอำเภอรอบนอก (สมโชติ อ๋องสกุล, 2546) ซึ่งความเจริญดังกล่าวได้นำพาให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้น อีกทั้งภายใต้แผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่จึงกลายเป็นพื้นที่ที่ทั้งชาวไทยในภูมิภาคต่าง ๆ และชาวต่างชาติต้องการเดินทางมาเยือน และส่งผลให้เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่คึกคัก กอปรกับเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีธรรมชาติที่งดงามและมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ นักท่องเที่ยวเหล่านั้นนอกจากต้องการเข้ามาเที่ยวชมธรรมชาติที่สวยงามของเชียงใหม่แล้ว ก็ยังต้องการมาเที่ยวชมเสน่ห์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยเช่นกัน

ด้วยบทบาทในการเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญนี้เอง หน่วยงานภาครัฐจึงเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวไปพร้อมกับแหล่งธรรมชาติอันงดงาม ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐจึงพยายามสนับสนุนให้เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นทางความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ชาวเขา ไทลื้อ ไทจีน ไทยอง และหนึ่งในนั้นก็คือ “วัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่” ด้วยปรากฏการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้เองที่ทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็นสินค้าที่สามารถทำรายได้หลักเข้าสู่เมือง

หน่วยงานภาครัฐเลือกนำเอา “ประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์” มาเป็นประโยชน์ใน

เชิงธุรกิจเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ขยายตัว ซึ่งเป็นปรากฏการณ์เดียวกับที่เกิดขึ้นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเป็นการเน้นย้ำความหมายของทางจังหวัดให้กลายเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องด้วย "ประเพณีพิธีกรรมของชนกลุ่มน้อย" เป็นสิ่งที่ "ขายได้" นั่นเอง ดังแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือ พ.ศ. 2551-2554 (สุริย์ บุญญานพวงศ์ และอัมภาวดี ไปราณานนท์, 2552, หน้า 2) ที่มีแนวทางให้ใช้ความสวยงามทางธรรมชาติและเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดเชียงใหม่เป็นจุดขาย

เมื่อมีการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐก็ยิ่งทำให้เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่อยู่ภายใต้มิติความเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ "เป็นเมืองหลักทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของภาคเหนือ" ซึ่งทำให้เชียงใหม่มีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาชมความหลากหลายทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง เขต "ตัวเมือง" จังหวัดเชียงใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวเขตดังกล่าวจึงได้กลายเป็นเขตการท่องเที่ยวหลักที่นักท่องเที่ยวต่างให้ความสนใจอย่างมาก ในด้านวัฒนธรรมประเพณีที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตก็ถูกทำให้เป็น "จุดขาย" (หรือสินค้า) ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (สุดาร่า สัจฉายา, 2543, หน้า 87-88) ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนและประดิษฐ์สร้างประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มชาวไทใหญ่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว นอกจากนี้แล้ว เมื่อการท่องเที่ยวมีบทบาทในงานบุญของชาวไทใหญ่มากขึ้น ก็เป็นโอกาสที่ชาวไทใหญ่ได้ใช้พื้นที่งานบุญในการปรับเปลี่ยนตัวตนทางอัตลักษณ์ให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมภายนอก ด้วยการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย เพื่อสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ และการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีภายในสังคมไทย (ดูในบทที่ 6)

ด้วยบริบทการเปลี่ยนแปลงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาตินับแต่ฉบับที่ 1 ที่ผ่านมาก็ส่งผลให้บ้านป่าเป้าและบ้านกู่เต้ากลายเป็นพื้นที่ที่แวดล้อมไปด้วยภาคธุรกิจการค้า และการท่องเที่ยว ดังที่ สมโชติ อ๋องสกุล (2546) กล่าวว่า "การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทใหญ่ในชุมชนช้างเผือก บ้านกู่เต้า และป่าเป้า ได้เริ่มเห็นอย่างชัดเจนในทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา นับจากที่ภาคราชการได้ดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 มีการก่อสร้างถนนทางหลวงเชื่อมระหว่างเมืองกับอำเภอรอบนอก พร้อมกับการเติบโตของเมืองเชียงใหม่ในภาคบริการและการท่องเที่ยวได้ทำให้พื้นที่ชุมชนย่านช้างเผือก (ซึ่งอยู่ใกล้กับชุมชนบ้านกู่เต้าและป่าเป้า) มีความสำคัญทางการค้าและเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น"

บ้านป่าเป้าและบ้านกู่เต้าในปัจจุบันนอกจากจะล้อมรอบไปด้วยร้านค้าและภาคธุรกิจต่าง ๆ แล้วก็ยังเป็นพื้นที่แห่งการรวมตัวของแรงงานชาวไทใหญ่ชุดใหม่ที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาเป็น

แรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ดังกล่าวจึงได้กลายเป็น “ชุมชนใหม่” ของชาวไทใหญ่ในสังคมเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็น “พื้นที่รวมตัวทางวัฒนธรรมของไตใหม่” วัดป่าเป้าและวัดกุเต้าจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักกันมากขึ้น โดยเฉพาะในนามของ “วัดไทใหญ่” ในเขตสังคมเมือง นอกจากนี้แล้ว วัดป่าเป้าและวัดกุเต้าก็ได้ถูกเชื่อมโยงในการเป็น “วัดศูนย์กลางของชาวไทใหญ่” ในบริบทของการเป็นทั้งสมาคม มูลนิธิ โรงเรียน พื้นที่ศูนย์รวมวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ ในการประกอบประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เพราะฉะนั้นวัดทั้งสองแห่งจึงกลายเป็น “จุดท่องเที่ยวสำคัญ” ที่ปรากฏในแผนที่และปฏิทินการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในปัจจุบัน

ในขณะที่ชุมชนบริเวณวัดป่าเป้าและวัดกุเต้าได้กลายเป็น “แหล่งรวมตัวของชาวไตใหม่” ที่ทับซ้อนบนพื้นที่ที่เคยเป็นชุมชนของชาวไทใหญ่ในอดีต” ประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของทางวัดจึงดำเนินไปในลักษณะ “ปรับเปลี่ยนรูปแบบและความหมาย” ดังเช่นที่ปรากฏในประเพณีปอยส่างลองที่วัดป่าเป้า เป็นต้น

ประเพณีปอยส่างลองนับเป็นประเพณีไทใหญ่ที่สำคัญที่ทางวัดป่าเป้าได้รื้อฟื้นขึ้นมาในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งกล่าวได้ว่า วัดป่าเป้าเป็นวัดในตัวเมืองวัดแรกที่ริเริ่มจัดงานประเพณีดังกล่าว แต่เนื่องด้วยผลจากแผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่และแผนนโยบายจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงทำให้งานปอยส่างลองวัดป่าเป้าถูกบรรจุลงในปฏิทินการท่องเที่ยว จึงทำให้กำหนดการและระยะเวลาในการจัดงาน รวมถึงบทบาทของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้นเปลี่ยนไป (ดูในบทที่ 5) นอกจากนี้แล้ว การจัดงานปอยส่างลองได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีจากคณะศรัทธาและนักท่องเที่ยวจึงมีส่วนทำให้วัดต่าง ๆ ทั้งในและนอกตัวเมืองเชียงใหม่ต่างก็จัดงานปอยส่างลองตามอย่างกันมา เช่น วัดกุเต้า อำเภอเมือง, วัดบุปผาราม อำเภอแมริม วัดติยะสถาน อำเภอแม่แตง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทางวัดกุเต้าจะไม่ได้อิงสนับสนุนการจัดงานประเพณีจากทางการเหมือนดังเช่นวัดป่าเป้า แต่เนื่องด้วยเจ้าอาวาสวัดกุเต้าเป็นที่รู้จักของศรัทธาทั้งในและนอกพื้นที่ ดังนั้น จึงมีเหล่าบรรดาศรัทธาบริจาคปัจจัยสนับสนุนให้ทางวัดอย่างต่อเนื่อง และด้วยความที่ทางวัดกุเต้าจัดประเพณีปอยส่างลองหลายปีติดต่อกันมา ปัจจุบันประเพณีปอยส่างลองวัดกุเต้าจึงได้ถูกบันทึกไว้ในปฏิทินการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ คือ ในวันที่ 29 มีนาคม-1 เมษายน ของทุกปี ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่จดจำของบรรดาศรัทธาและนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับปอยส่างลองวัดป่าเป้าที่ถูกกำหนดไว้มาก่อน

¹ คำว่า “ศรัทธา” หรือ “สัทธา” ในภาษาสันสกฤต มีความหมายกว้างกว่าในภาษาไทยกลาง กล่าวคือ นอกจากจะหมายถึง ความเชื่อ, ความเลื่อมใสในพระธรรม แล้วก็ยังหมายถึง ประชาชนที่มาทำบุญและร่วมดูแลวัด หรือ ประชาชนผู้มีจิตศรัทธา บ้างก็เรียกว่า สัทธาชาวบ้าน

แล้ว คือ วันที่ 4-6 เมษายน ของทุกปี ซึ่งกลายเป็นที่จดจำของนักท่องเที่ยวไปโดยปริยาย ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้เองได้ส่งผลให้ในงานบุญประเพณีของไทยจึงประกอบด้วยกลุ่มทางประเพณีที่มีบทบาทสำคัญ 4 กลุ่ม คือ 1. หน่วยงานภาครัฐ ในฐานะผู้สนับสนุน และการประชาสัมพันธ์ 2. พระสงฆ์ในฐานะผู้จัด และผู้ประกอบพิธีกรรม 3. ชาวไทยใหญ่ ในฐานะผู้ช่วยเหลือดำเนินงาน และผู้ร่วมงาน 4. นักท่องเที่ยว ในฐานะผู้ชมและบันทึกภาพ

ด้วยการที่หน่วยงานรัฐนำเอา "วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์" มาเป็นจุดขาย เรื่องราวทางประเพณีพิธีกรรม ศิลปะการแสดง ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ ที่สืบทอดมาจากบรรพชนครั้งอดีตเหล่านี้จึงกลายเป็นสิ่งที่ขายได้ในบริบทการท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่จึงได้ถูกนำมาผลิตซ้ำและปรับประยุกต์ใหม่ให้เสมือนกับเป็นวิถีดั้งเดิม ก่อนที่จะนำมาเกี่ยวโยงกับกระแสการท่องเที่ยวเพื่อบริโภควัฒนธรรมของชนกลุ่มชาวไทยใหญ่ ซึ่งทำให้ชาวไทยใหญ่กลายเป็นหนึ่งในตัวละครในงานประเพณีของทางจังหวัดเชียงใหม่ที่นักท่องเที่ยวต่างให้ความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน

ปัจจัยทางด้านความทันสมัยและเทคโนโลยี

สถานะความทันสมัยซึ่งมาพร้อมกับระบบการศึกษาสมัยใหม่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก นอกจากจะทำให้เกิดการแยกสถาบันการศึกษาออกจากวัดแล้ว ก็ยังมีส่วนทำให้วัดกับชุมชนเหินห่างกันมากขึ้น และคนเข้าวัดร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ของวัดก็เริ่มน้อยลง

ในแง่พระไพศาล วิสาโล (2546, หน้า 492) กล่าวว่า ความทันสมัยนั้นได้ทำให้พุทธศาสนาลดความสำคัญลง เนื่องจากบทบาทต่าง ๆ ทางสังคม (หรือทางโลก) ที่เคยอยู่ในอาณาบริเวณของพุทธศาสนาหรือวัดวาอารามได้ถูกโอนไปให้รัฐและสถาบันอื่น ๆ ทำ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ เป็นต้น ปรากฏการณ์ที่ศาสนาถูกสถาบันทางโลกแย่งชิงบทบาททางสังคมไปนั้นเกิดขึ้นทั่วโลก ทำให้ศาสนาหรือสถาบันศาสนาส่วนใหญ่จำกดบทบาทตนเองอยู่แต่ในเรื่องจิตใจหรือพิธีกรรม

ความทันสมัยนั้นตั้งอยู่บนกระบวนทัศน์และแบบแผนการปฏิบัติแบบแยกส่วน ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ได้หมายถึงการแยกสถาบันหรือกิจการทางโลกออกจากกันเท่านั้น หากสถาบันเหล่านี้ยังถูกแยกออกจากศาสนาด้วย อาทิ การแยกการศึกษาออกจากวัด และส่งผลให้คนที่สามารถจะเป็น "เลือดใหม่" ให้แก่พระศาสนาได้ส่วนใหญ่อึดติดห่างจากวัด (และละทิ้งชุมชน)

เพราะไม่จำเป็นต้องบวชเรียนดังแต่ก่อนอีกแล้ว หากอาศัยโรงเรียนของรัฐเป็นบันไดของชีวิต (พระไพศาล วิสาโล, 2546, หน้า 85,90)

ความทันสมัย ในมุมมองของนักสังคมวิทยาได้มองการเปลี่ยนแปลงในสังคมส่วนใหญ่ รวมทั้งสังคมไทยในปัจจุบันว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมแบบประเพณีดั้งเดิมไปสู่สังคมแบบใหม่ เรียกกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า "การเปลี่ยนเป็นความทันสมัย (Modernization) สังคมที่ทันสมัยส่วนใหญ่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรม และการค้า มีการขยายตัวของเมือง มีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย มีระบบความคิดและบรรทัดฐานที่ยึดถือหลักเหตุผลเป็นสำคัญ การเปลี่ยนเป็นความทันสมัยนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมและพฤติกรรมทางสังคม ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงมีทั้งการเพิ่มสิ่งใหม่ขึ้นหรือการสูญเสียไปของสิ่งเก่า บางส่วนเปลี่ยนแปลงช้าในขณะที่บางส่วนเปลี่ยนแปลงได้เร็ว การเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งมักส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ด้วย (นิเทศ ดินณะกุล, 2544, หน้า 46-48)

นอกจากสภาวะความทันสมัยจะทำให้เกิดการแยกสถาบันต่าง ๆ ออกจากสถาบันทางศาสนา และส่งผลให้คนรุ่นใหม่เหินห่างจากสถาบันทางศาสนาแล้ว ประการสำคัญสภาวะความทันสมัยยังทำให้เกิดวิกฤตการณ์ซึ่งส่งผลให้ประเพณีและความเชื่อถูกลดทอนบทบาทลง ดังที่ Anthony and Keyes (n.d. อ้างถึงใน สุริยา สมุทคุปดี และคณะ, 2539, หน้า 61-62) กล่าวว่า "วิกฤตการณ์ของความทันสมัย (Crisis of modernity) ได้ส่งผลกระทบไปยังสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก เพราะความทันสมัย (อุตสาหกรรม ทุนนิยม และรัฐชาติสมัยใหม่) ได้ผลิตเงื่อนไขทางสังคมที่นำไปสู่การแบ่งแยกระหว่างใหม่กับเก่า ทำให้เกิดความลังเลสงสัยในความเชื่อและปัญหาการยอมรับประเพณีดั้งเดิมในสังคม"

ที่สำคัญไปกว่านั้น ความทันสมัย ทำให้เกิดการยั่วยุของสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมบริโภค หลังไหลเข้าสู่ทุกสังคม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่เน้นการเร่งพัฒนาเพื่อความเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้กระแสบริโภคนิยมแพร่กระจายสู่ทั่วทุกภูมิภาคอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและวิถีคิดที่ให้คุณค่าต่อความเชื่อและประเพณีดั้งเดิม ความเชื่อทางศาสนาและเรื่องผีที่เคยมีอยู่อย่างเหนียวแน่นจึงเริ่มสั่นคลอนและลดบทบาทลง จนกระทั่งความเชื่อบางอย่างกลายเป็นสิ่งดงาม พิธีกรรมบางอย่างกลายเป็นเรื่องไร้สาระไร้อารยธรรม (นิเทศ ดินณะกุล, 2544, หน้า 226)

นอกจากนี้แล้ว ความทันสมัยยังทำให้เกิดปรากฏการณ์ติดเทคโนโลยี อาทิ เด็กส่วนใหญ่ดูโทรทัศน์แล้วเข้านอน จึงอาจสรุปได้ว่า ความทันสมัยด้านหนึ่งให้ประโยชน์ในการ

ดำเนินชีวิตที่สะดวกสบาย แต่อีกด้านหนึ่งกลับทำลายสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานานให้สูญหายไป เป็นการทำลายคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมทั้งระบบ ซึ่งก็คือสำนักร่วมทางสังคมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การแลกเปลี่ยนด้านแรงงานในการผลิต และการสืบทอดวัฒนธรรม นอกจากนั้นการขาดความเข้าใจหรือสำนักความเป็นท้องถิ่นอย่างแท้จริงก็ทำให้ความเชื่อทางศาสนาและเรื่องผีได้ค่อย ๆ เลือนหายไปจากสังคม (นิเทศ ดินณะกุล, 2544, หน้า 226)

ในสังคมเมือง ปรากฏการณ์คนรุ่นใหม่ติดเทคโนโลยีเกิดขึ้นในทุกส่วนไม่ว่าจะเป็นในสังคมเมืองหรือสังคมชายขอบ เนื่องด้วยปัจจุบันผู้คนทุกระดับสามารถเข้าถึงการบริโภคเทคโนโลยีได้โดยง่าย ไม่ว่าจะเป็นสื่อทางโทรทัศน์ หรือแม้กระทั่งสื่อทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งการอยู่กับเทคโนโลยีที่มากับความทันสมัยนี้เองที่เป็นปัจจัยทำให้คนรุ่นใหม่เหินห่างจากศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ของทางวัดน้อยลง

จากการสัมภาษณ์ถึงปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นใหม่ในสังคมเมืองเข้าร่วมงานบุญของทางวัด ป้าเป้าน้อยลงนั้น ครูพรณี โพทะยะ ประธานชุมชนบ้านป่าเป้า (สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2555) กล่าวว่า "เป็นเพราะเด็กชอบเกม ลูกตื่นเช้าไม่ทัน และอีกอย่างพ่อแม่ไม่ได้สั่งสอนไว้ว่าต้องเข้าวัด แต่สมัยป้านี้ แม่พาไป จะต้องเอาของไปส่งแม่ แม่ไปนอนวัด ป้าก็ต้องเอากับข้าวหรือของใช้ไปส่ง และก็ไปอยู่ด้วย ไปนั่งสมาธิ ไปจำวัดด้วย ตอนเย็นก็กลับบ้าน อย่างป้านี้มันฝังมาตั้งแต่เล็ก ๆ แต่เด็กเล็กสมัยนี้ส่วนมากเขาต้องไปโรงเรียน พวกไม่ไปโรงเรียนก็ตื่นสาย ไปเล่นเกมดึก ๆ ดื่น ๆ เกมมันทำให้เด็กเสียหมด เด็กวัยรุ่นไม่ต้องไปถามถึงว่าที่ไหนก็เป็นเหมือนกันไม่ค่อยมีใครไปวัดหรอก"

ทางด้านสังคมชายขอบ จากการสัมภาษณ์ พระครูวิมลสุตกิจ เจ้าอาวาสวัดนาหวาย (สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2555) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นใหม่เข้าวัดน้อยลงว่า "วัฒนธรรมเก่า ๆ เดิม ๆ เขาไม่ค่อยสนใจกันแล้ว หนังสือจะออก วันเสาร์อาทิตย์ มวยจะออกโน่นนั้งอยู่บนทีวีเลย นี่แหละ มันเลยห่างเหิน ห่างไปปี 2 ปี หายไปที่ละคน 2 คน คนเฒ่าคนแก่ตายไป มันก็เอาไปป่าช้าด้วย เลยไม่ค่อยมีใครสืบสานประเพณี"

ดังที่กล่าวมา ความทันสมัยและเทคโนโลยีมีส่วนทำให้เกิดการแยกสถาบันต่าง ๆ ออกจากวัดและทำให้ผู้คนสมัยใหม่เสพติดเทคโนโลยี อันเป็นเหตุให้เหินห่างจากศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ตลอดจนมีส่วนร่วมในงานบุญของทางวัดน้อยลง ปรากฏการณ์ผู้คนเหินห่างจากศาสนา ดังกล่าวนี้นี้มิได้เกิดขึ้นกับเฉพาะพุทธศาสนิกชนเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นกับผู้คนในทุกศาสนา ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543, หน้า 48) กล่าวว่า "ปัญหาของทุกศาสนาในเวลานี้คล้าย ๆ กัน คือ มีแต่คน "ถือ" แต่ไม่ค่อยมีคนประพฤติ... ศาสนาที่อยู่ในธง ในวัด หรือในรัฐธรรมนูญย่อมมีความ

มันคงเป็นส่วนหนึ่งของยี่ห้อที่คนยึดถือเป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง แต่ก็ไม่มี ความหมายอะไรจนกว่า ศาสนาจะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของผู้คน” ซึ่งก็คือ ความศรัทธา การปฏิบัติและมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางศาสนานั้นเอง

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและลัทธิบริโภคนิยม

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ นั่นก็คือ สภาวะทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและลัทธิ บริโภคนิยมซึ่งมีส่วนทำให้การทำบุญรวมถึงการมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมในชีวิตทาง สังคมของคนไทใหญ่เริ่มลดลง กล่าวคือ สภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันนั้นทำให้ผู้คนต่างต้อง ดิ้นรนประกอบอาชีพการงานและย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยกันมากขึ้น และลัทธิบริโภคนิยมก็มีส่วนทำให้ ผู้คนต่างหันเหให้ความสำคัญกับวัตถุภายนอกมากกว่าการเข้าวัดทำบุญ ในส่วนของวัดเองก็ กลายสภาพเป็นตลาดและพิธีกรรมก็กลายสภาพไปไม่ต่างจากสินค้า

ยศ สันตสมบัติ (2543, หน้า 200) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของกลไกตลาดได้ส่งผลให้ความเชื่อและพิธีกรรม ทางศาสนาของคนไทมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงในบทบาทของวัดหรือพระภิกษุสงฆ์ การทำบุญและการประกอบพิธีกรรม ในชีวิตทางสังคมของคนไทที่เริ่มลดลง

นอกจากนั้น การทำบุญของคนไทก็เริ่มมีแนวโน้มลดลง แต่เดิมมาการจัดงานบุญงาน กุศลเป็นแรงจูงใจหลักให้คนไทยสะสมเงินทอง เพื่อสั่งสมบุญและความดีสำหรับชาติภพหน้า แต่เดิมมาคนไทถือว่าผู้ที่ทำบุญมาก คือ คนดี มีเกียรติ และมีหน้ามีตาทางสังคม หากแต่ใน ปัจจุบัน ค่านิยมเกี่ยวกับการทำบุญของคนไทเริ่มเปลี่ยนแปลงไป งานบอยกลายเป็นกิจกรรมที่คน ทั้งหมู่บ้านจัดร่วมกันเพื่อแข่งขันกับคนในหมู่บ้านอื่น แต่ภายในหมู่บ้านเดียวกัน คนไทกลับหันมา เน้นการจัดพิธีทางโลก เช่น งานแต่งงาน และงานศพ โดยทุ่มเทเงินทองและค่าใช้จ่ายจำนวน มหาศาลสำหรับการจัดงานเหล่านี้ (ยศ สันตสมบัติ, 2543, หน้า 201)

ในสังคมเมือง สภาวะทางเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้ชุมชนไทใหญ่ดั้งเดิมในบริเวณตำบล ช้างเผือกซึ่งอยู่ติดกับบ้านกู่เต้าและบ้านป่าเป้าเริ่มหายไป ส่วนไทใหญ่ที่มาอยู่ใหม่ก็ไม่มีถิ่นฐาน ที่แน่นอนและต้องย้ายถิ่นฐานไปตามงานที่ตนได้รับ ซึ่งในแง่ดังกล่าวนี้ สมโชติ อ๋องสกุล (2546, หน้า 418) ได้กล่าวว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจบริการ ทำให้ เยาวชนรุ่นใหม่มีความคิดเป็นปัจเจกชนมากขึ้น ดังนั้นเมื่อสำเร็จการศึกษาออกมาก็ไม่คิดจะสืบ

ทอดกิจการของครอบครัวอีกต่อไป โดยเห็นว่าการรับราชการหรือการประกอบอาชีพอื่น เช่น เป็นพนักงานบริษัท ทำงานธนาคาร เป็นงานที่มีเกียรติมากกว่า ทำให้ในชุมชนไทใหญ่บ้านข้างเผือก กู๋เต้า และป่าเป้า มีการย้ายออกไปรับราชการทำมาหากินอยู่ที่อื่นกัน ขณะที่คนไทใหญ่รุ่นเก่า ๆ ก็ทยอยล้มหายตายไป ส่งผลให้คนไทใหญ่ในชุมชนดังกล่าวลดจำนวนลงอย่างมาก เหลือเพียงไม่กี่ครอบครัวเท่านั้น จากข้อมูลคำบอกเล่าของป้ายัง นุสรุยา (ม.ป.ป. อ้างถึงในสมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 418) กล่าวว่า นับแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา คนภายนอกชุมชนได้ทยอยเข้ามาอยู่ อาศัยปะปนกับชาวไทใหญ่เพื่อประกอบธุรกิจด้านการค้าและบริการมากขึ้น สวนทางกับคนในชุมชนไทใหญ่ที่มีการขายที่ดินอพยพออกจากชุมชนไปอยู่ที่อื่น

ดังนั้น สภาพชุมชนไทใหญ่บ้านข้างเผือกซึ่งอยู่ติดกับบ้านกู๋เต้าและบ้านป่าเป้า ในปัจจุบันจึงเหลือคนไทใหญ่เพียง 2 ครอบครัวเท่านั้นที่ยังปักหลักอาศัยอยู่ที่เดิม คือ ครอบครัวของคุณนิคม ไตรพิทักษ์ ซึ่งประกอบกิจการเป็นเจ้าของโรงแรมข้างเผือก และอีกครอบครัวหนึ่งคือ ครอบครัวของตระกูลนุสรุยา ซึ่งมีบ้านอยู่ติดกับโรงแรมข้างเผือกโดยสร้างบ้าน 4 หลังอยู่ภายในบริเวณเดียวกันเป็นของสี่คนพี่น้องที่อาศัยอยู่ร่วมกันมา จากสภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้น ทำให้ปัจจุบันชุมชนไทใหญ่บ้านข้างเผือก กู๋เต้าและป่าเป้าถูกกลืนเป็นคนเมืองมากขึ้น สภาพในชุมชนข้างเผือก กู๋เต้า และป่าเป้าแทบจะไม่หลงเหลือวิถีชีวิตแบบชาวไทใหญ่อยู่เลย สภาพบ้านเรือนตลอดสองฟากถนนโชตนา ตั้งแต่ประตูข้างเผือกเรื่อยไปจนถึงบริเวณอนุสาวรีย์ข้างเผือก ปัจจุบันเรียงรายไปด้วยตึกแถวและอาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นของคนภายนอกชุมชนที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ทั้งสิ้น ส่วนคนไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ วัดป่าเป้าในปัจจุบันนี้เป็นกลุ่มคนไทใหญ่จากที่อื่นที่เข้ามาในระยะหลัง ๆ นี้ ซึ่งคนกลุ่มนี้มีพื้นที่อื่นและไม่ได้มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนดั้งเดิม โดยกลุ่มนี้จะมีสำนึกความเป็นไตสูงสามารถพูดอ่านเขียนภาษาไตได้ (สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 418)

อย่างไรก็ตาม ชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่ที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณวัดป่าเป้าและวัดกู๋เต้านี้ก็มีได้มีที่อยู่อาศัยที่แน่นอนและมิได้อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวเป็นระยะเวลานาน หากแต่มีการอพยพเคลื่อนย้ายไปตามงานใหม่ ๆ ที่ได้ เนื่องจากชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่นี้ส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นอาชีพที่อิสระ (พรรณี โพทะยะ, สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2555)

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวและด้วยจำนวนคนไทใหญ่รุ่นก่อนที่ลดลง จึงได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ที่เคยมีกับวัดป่าเป้าซึ่งในอดีตเคยเป็นวัดศูนย์กลางของชุมชนชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย (ประเพณีบางอย่างได้หายไป) จากที่เคยจัดงานบุญตามประเพณีของชาวไทใหญ่ เช่น ประเพณีการถวายทานต้นเกี๊ยะหลวงในช่วงเดือนยี่ (เหนือ) ซึ่งเคย

เป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชุมชนวัดป่าเป้า แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันก็ได้มีการฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมบางอย่างกลับมา เช่น ประเพณีปอยส่างลอง ปอยจองพารา แข่งส่างปู้ดและปอยเตียนเดือนออกพรรษา (สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 419)

ภายใต้สภาวะทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ทำให้คนรุ่นใหม่ต่างต้องดิ้นรนทำงานและย้ายถิ่นฐานไปตามงานที่ตนหาได้ ส่วนคนรุ่นเก่าต่างก็ล้มหายตายจากไป จึงทำให้คนที่มาทำบุญร่วมงานกับทางวัดก็เริ่มลดลง ซึ่งในประเด็นนี้ครูพรณี โพทะยะ ประธานชุมชนบ้านป่าเป้า (สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2555) กล่าวว่า “คนสมัยนี้ก็ไปวัดบ้างถ้าเขารว่าง แต่ส่วนมากเขาต้องไปทำงานจะให้เขาไปอย่างไร และอีกอย่างการทำมาหากิน ถ้าไปวัดก็ขาดงาน บางคนเขาก็ไปพักเดียวเขาก็กลับอย่างนี้มันก็แล้วแต่ใจ มันต้องเอาปากท้องไว้ก่อน บางคนก็ต้องส่งลูกไปโรงเรียน บางคนก็ต้องไปทำงาน แต่ถ้าวันเสาร์วันอาทิตย์ก็พอจะมีเวลาไปวัดบ้าง หรือช่วงวันหยุด เช่น สงกรานต์”

นอกจากนี้ คุณยงยุทธ จันทกุล ประธานชุมชนพัฒนาบ้านกู่เต้า (สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2555) ก็ได้กล่าวถึงสิ่งที่เปลี่ยนไปนี้ว่า “ชุมชนบริเวณนี้ที่ต่างจากในอดีตอย่างเห็นได้ชัดแบบชาวบ้านดำเลยก็คือ สภาพสังคมที่เปลี่ยนไป แต่ก่อนวัดอุประสงค์ก็ทำวิหารนี้ก็เพราะวิหารเดิมเราเล็ก ช่วงวันพระคนเยอะมากจนไม่มีที่อยู่ว่าใครก็ไม่ได้คิดว่าในอนาคตคนจะลดลง ทั้งด้านปัญหาสังคมและปัญหาเศรษฐกิจ ท่านก็สร้างเติมที่ และคราวนี้คนไม่ได้เยอะอย่างที่คิด เพราะว่าคนที่สูงวัยก็ถดถอยหายไป คนรุ่นใหม่ก็มีการเข้ามาเยอะ จะมาเฉพาะวันสำคัญ ๆ มาพักหนึ่งก็ไป ไม่ได้อยู่ทั้งวัน ไม่ได้นอนวัดเหมือนแต่ก่อน ซึ่งเป็นสิ่งที่เปลี่ยนไป”

ในส่วนของชาวไทใหญ่ในสังคมชายขอบก็เช่นกัน ภายใต้สภาวะทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ทำให้ผู้คนต่างต้องดิ้นรนทำงานและย้ายถิ่นฐานไปตามงานที่ตนหาได้ ส่วนงานภาคการเกษตรภายในชุมชนคนรุ่นใหม่ก็ไม่ค่อยสนใจ การเคลื่อนย้ายของคนรุ่นใหม่ จึงทำให้คนที่มาทำบุญร่วมงานกับทางวัดก็เริ่มลดลง ประเพณีบางอย่างก็ไว้คนสืบทอดและกำลังจะหายไป ดังเช่นปอยขนน้าพารา ซึ่งปัจจุบันหาผู้ที่มีความสามารถในการทำก่งขน (อุปกรณ์ในการขนน้าพระพุทธรูป) ไม่ได้แล้ว ประกอบกับการทำบุญที่ลดน้อยลงจึงทำให้ประเพณีดังกล่าวไม่ได้รับการสืบทอด (พระครูวิมลสุตกิจ, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2555)

นอกจากนี้ พระครูวิมลสุตกิจ เจ้าอาวาสวัดนาหวาย (สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2555) ยังกล่าวถึงสภาวะทางเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้คนเริ่มเห็นห่างจากวัดอีกว่า “สังคมปัจจุบันทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป คนไม่พร้อมที่จะเสียสละอะไรทุกอย่างทุกเวลา มันเป็นเงินเป็นทองไปหมด”

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันแม้ว่าชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองและในสังคมชายขอบจะมาทำบุญในวันพระธรรมดาลดน้อยลง แต่สำหรับในงานบุญสำคัญทางศาสนานั้นชาวไทใหญ่ก็จะ

หาโอกาสมาทำบุญที่วัด ซึ่งถึงแม้ว่าจะมากันจำนวนมากก็ตาม แต่ก็มากันเพียงไม่นาน บ้างก็มาแค่ถวายสังฆทาน ส่วนผู้ที่อยู่ปฏิบัติธรรมค้างคืนที่วัดก็จะมีแต่เพียงคนเฒ่าคนแก่เท่านั้น

นอกจากสภาวะทางเศรษฐกิจแล้ว ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ก็มีส่วนทำให้ผู้คนต่างหันเหให้ความสำคัญกับวัตถุภายนอกมากกว่าการเข้าวัดทำบุญ และมีส่วนทำให้วัดกลายเป็นตลาด ส่วนบุญและพิธีกรรมต่าง ๆ กลายเป็นสินค้า ซึ่งในแง่นี้ พระไพศาล วิสาโล (2546, หน้า 137) กล่าวว่า ลัทธิบริโภคนิยมได้พัฒนามาจนถึงจุดที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นศาสนาใหม่สำหรับยุคปัจจุบัน... ลัทธิบริโภคนิยมเป็นศาสนาได้อีกส่วนหนึ่งก็เพราะมีคนจงใจให้มันเป็นศาสนาด้วย ความข้อนี้ วิคเตอร์ เลบาว นักวิเคราะห์การค้าปลีกชาวอเมริกันหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า "เศรษฐกิจของเรามีความสามารถในการผลิตอย่างล้นเหลือ ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องทำให้การบริโภคกลายเป็นวิถีชีวิตของเรา ทำให้การซื้อและใช้สินค้ากลายเป็นพิธีกรรม ทำให้เราแสวงหาความพึงพอใจทางจิตวิญญาณและการสนองตัวตนด้วยการบริโภค"

สำหรับสังคมไทย ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการแพร่ขยายของศาสนาบริโภคนิยมก็คือ การถือเงินตราเป็นสรณะ เอาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศ ถือเอาผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเป็นเกณฑ์วัดความสำเร็จของคนทั้งประเทศยิ่งกว่าจะให้ความสำคัญกับความสุขและชีวิตที่มีคุณค่า เช่นเดียวกับที่ผู้คนต่างถือเอารายได้หรือทรัพย์สินเป็นเครื่องวัดความสำเร็จของชีวิต ปრაภฏการณ์ดังกล่าวเป็นเครื่องบ่งบอกว่า พุทธศาสนาถูกทุนนิยมและบริโภคนิยมเบียดขับออกจากการเป็นศาสนาหลักของสังคมไทยไปแล้ว นั่นก็เท่ากับชี้ว่าพุทธศาสนาได้พ่ายแพ้ต่อบริโภคนิยมไปแล้ว แม้ว่าวัดวาอารามและโบสถ์วิหารอันใหญ่โตจะผุดสะพรั่งทั่วทั้งประเทศก็ตาม (พระไพศาล วิสาโล, 2546, หน้า 138)

ลัทธิบริโภคนิยมไม่ขาดแคลนสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกับพิธีกรรม คนจำนวนมากไปศูนย์การค้าทุกวันหยุดสุดสัปดาห์ไม่ต่างจากคนแต่ก่อนที่เข้าวัดทุกวันพระ เทศกาลลดราคาขายของถูก กลายเป็นวันสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่มีความหมายทางจิตใจอย่างมากต่อผู้คน บริโภคนิยมไม่เพียงแต่จะยึดประเพณีหรือเทศกาลทางสังคมให้กลายเป็นวันสำคัญของลัทธินี้เท่านั้น แม้แต่เหตุการณ์สำคัญชีวิตก็ถูกครอบงำด้วยพิธีกรรมแบบบริโภคนิยม ไม่ว่าจะเป็นสำเร็จการศึกษา รับปริญญาบัตร ย้ายงาน เลื่อนตำแหน่ง คลอดลูก วันเกิด ฯลฯ ธรรมเนียมที่ต้องปฏิบัติก็คือ เฉลิมฉลองด้วยการบริโภคและซื้อของจากห้างสรรพสินค้า ยิ่งไปกว่านั้น อิทธิพลของโทรคมนาคมยุคโลกาภิวัตน์ยังทำให้เกิดเทศกาลที่มีความยิ่งใหญ่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับคนทั้งโลกสามารถทำให้ผู้คนเกิดความคลั่งไคล้และมีพฤติกรรมคล้าย ๆ กันในเวลาเดียวกัน อาทิ

เทศกาลฟุตบอลโลกและกีฬาโอลิมปิก การจับจ่ายใช้สอยและการเที่ยวห้างกลายเป็นพิธีกรรมได้ก็เพราะลัทธิบริโศคนิยมสามารถทำให้การบริโภคกลายเป็นสรวงของชีวิตได้ จะกล่าวว่าการบริโภคกลายเป็นพระเจ้าก็ย่อมได้ กล่าวคือ แทนที่บุคคลจะมีศรัทธากับพระเจ้า ก็มามอบกายใจไว้กับการบริโภคแทน (พระไพศาล วิสาโล, 2546, หน้า 132)

ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมสมัยใหม่และลัทธิบริโศคนิยมในปัจจุบันทำให้วัดต่าง ๆ ของชาวไทยใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองต้องตกอยู่ในสภาวะท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ผลกระทบที่เห็นได้ชัด คือ หลายวัดกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของระบบตลาด หรือเข้าสู่ระบบพุทธพาณิชย์กันมากขึ้น แม้แต่ประเพณีพิธีกรรมทางศาสนาก็กลายเป็นสินค้าอีกแบบหนึ่ง นอกจากนี้แล้ว ลัทธิบริโศคนิยมที่แพร่หลายในทุกพื้นที่ของสังคมก็ยังทำให้วัฒนธรรมประเพณีถูกแปรสภาพเป็นสินค้าเพื่อสนองการบริโภค คือ มีไว้เพื่อเที่ยวชม ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมุ่งหมายหลักในการจัดงานบุญของวัดต่าง ๆ จึงเริ่มเปลี่ยนไป คือ นอกเหนือจากเป็นไปเพื่อสืบสานประเพณีพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ก็ยังเป็นไปเพื่อเรียกเหล่าบรรดาศรัทธาและนักท่องเที่ยวให้มาทำบุญและร่วมในงานบุญของทางวัดด้วยเช่นกัน

ดังที่กล่าวมา ในปัจจุบันเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและบริโศคนิยมกลายเป็นศาสนาใหม่ ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญของพุทธศาสนา เพราะเป็นสิ่งที่สร้างศรัทธาใหม่ให้กับผู้คนในเรื่องการนิยมวัตถุ มากกว่าคุณค่าทางจิตใจกระทั่งสามารถลดบทบาทของศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมได้ การทำบุญรวมถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมในการประกอบพิธีกรรมในชีวิตของคนไทยใหญ่ทั้งในสังคมเมืองและสังคมชายขอบก็เริ่มลดลง อีกทั้งระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในปัจจุบันก็ทำให้ศาสนากลายเป็นสิ่งที่รองรับบริโศคนิยมไป และทำให้เกิดการต่อรองในการให้ความช่วยเหลืองานบุญของทางวัดในลักษณะจ้างงาน ทั้งนี้เพราะผู้คนต่างต้องดิ้นรนประกอบอาชีพการงานและย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยกันมากขึ้น ทุกวันนี้แม้กระทั่งครอบครัวและหมู่บ้านในชนบทก็แยกย้ายกันมากขึ้นทุกที หากไม่เป็นเพราะต้องไปทำมาหากินในตัวเมืองเชียงใหม่ ก็มักเป็นเพราะวิถีชีวิตและค่านิยมแบบตัวใครตัวมัน อันเป็นผลมาจากระบบทุนนิยมดังกล่าว เมื่อฐานชุมชนที่มันถูกทำลาย พุทธศาสนาจึงมีแต่อ่อนแอลงไปเป็นลำดับ นอกจากนี้แล้ว ผลพวงที่วัดกลายสภาพเป็นตลาดและประเพณีพิธีกรรมที่เป็นไปเพื่อสนองตอบคณะศรัทธาและนักท่องเที่ยวมากขึ้น ก็ทำให้เกิดการแข่งขันกันชิงพาณิชย์ระหว่างวัด ซึ่งส่งผลให้การมีปฏิสัมพันธ์ภายในชาติพันธุ์เดียวกันอันเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาวไทยใหญ่เริ่มจางหายไปตามระบบทุนนิยมที่เข้ามา

ปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยทางสังคม ด้านการรวมตัวของผู้คนในชุมชนที่น้อยลงก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อของชาวไทยใหญ่และอัตลักษณ์ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเข้าวัดทำบุญลดลง รวมถึงการไม่มีส่วนร่วมกับวัดในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่เพียงเกิดขึ้นเฉพาะในสังคมเมืองเท่านั้น ในสังคมชายขอบในปัจจุบัน การรวมตัวของชาวไทยใหญ่ในชุมชนก็น้อยลงเช่นกัน เพราะนอกจากคนรุ่นใหม่จะเคลื่อนย้ายไปศึกษาและทำงานในสังคมเมืองเพิ่มขึ้นแล้ว ความขัดแย้งภายในชุมชนก็ยังทำให้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ไม่เหนียวแน่นเหมือนดังเช่นในอดีต

ในบริบทของสังคมเมือง เจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมบริเวณวัดป่าเป้าและบริเวณตำบลข้างเผือกซึ่งอยู่ใกล้กับวัดคูเด๋อนั้น ก็คือ ชาวไทใหญ่ (ที่เป็นไตเก่า) แต่ปัจจุบันเนื่องด้วยการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยของลูกหลานชาวไทยใหญ่ไปตามกระแสหน้าที่การงาน รวมถึงการเข้ามาของนักลงทุน จึงส่งผลให้ชุมชนบริเวณวัดป่าเป้าและบริเวณตำบลข้างเผือกซึ่งอยู่ใกล้กับวัดคูเด๋อนั้นมีความหลากหลายของผู้คนมากขึ้น ในขณะที่ลูกหลานไทใหญ่ยุคเก่าก็ถูกกลืนกลายเป็นคนเมือง

สมโชติ อ๋องสกุล (2546, หน้า 416) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทใหญ่ในชุมชนบ้านข้างเผือกและป่าเป้า ได้เริ่มเห็นอย่างชัดเจนในทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา นับจากที่ภาคราชการได้ดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 มีการก่อสร้างถนนทางหลวงเชื่อมระหว่างเมืองกับอำเภอรอบนอก ในกรณีของบ้านข้างเผือกและป่าเป้าทางราชการได้เข้ามาปรับปรุงขยายถนนโซดนาเดิม เพื่อเป็นทางผ่านไปสู่อำเภอรอบนอก เช่น แม่ริม แม่แตง และอื่น ๆ ประกอบกับการเติบโตของเมืองเชียงใหม่ในภาคบริการและการท่องเที่ยวได้ทำให้พื้นที่ชุมชนย่านข้างเผือกมีความสำคัญทางการค้าและเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น นับจากปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา มีคนจากภายนอกชุมชนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในบ้านข้างเผือกและชุมชนวัดป่าเป้ามามากขึ้น พร้อมกันนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินครั้งใหญ่ในช่วงระยะเวลาเดียวกันเริ่มจากในกรณีของวัดป่าเป้า ในสมัยที่พระอุษะหยันตะ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส (พ.ศ. 2482-2526) ได้นำที่ธรณีสงฆ์ของวัดด้านหลังซึ่งเดิมมีสภาพกร้างว่างเปล่าให้ชาวไทยใหญ่อยู่อาศัย โดยในระยะแรกปลูกสร้างด้วยไม้ไผ่และมีเพียง 5 หลังคาเรือนเท่านั้น แต่ต่อมาภายหลังได้มีประชาชนจากที่อื่น ๆ ที่ถูกขับไล่จากที่อยู่อาศัยเดิมได้เข้ามาขอวัดอยู่อาศัย ทางวัดได้คิดค่าเช่า ในอัตราปีละ 50 บาท ส่วนพื้นที่ด้านหน้าวัดที่ติดกับถนนมณีนพรัตน์ ซึ่งเดิมที่บางส่วนเป็นหนองน้ำ ต่อมาได้มีการถมดินปลูกเป็นตึกแถวให้คนจีนเช่าอยู่อาศัย การเช่าที่ธรณีสงฆ์ดังกล่าวจะหมดอายุสัญญาเช่าใน ปี พ.ศ. 2549 (ประวัติวัดป่าเป้า

เอกสารอัตสำเนาและคำบอกเล่าของพระอธิการอินตา อินทวิโร เจ้าอาวาสวัดป่าเป้า (2544) ทั้งนี้หลังจากปี พ.ศ. 2549 ผ่านมาแล้ว ทางวัดก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ประสงค์จะอาศัยอยู่บริเวณที่ดินของวัดต่อไปได้มาทำสัญญาเช่าที่ดินกับทางวัด ซึ่งในปัจจุบันก็ได้มีการปรับราคาเช่าที่ดินเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสมของยุคสมัย (ขุนไชย กุสุมภ์ราชกิจเจริญ, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2555)

การที่ทางวัดป่าเป้าเปิดโอกาสให้คนภายนอกชุมชนที่ไม่ใช่ไทใหญ่เข้ามาอยู่อาศัยในที่ดินธรณีสงฆ์ของวัดได้ทำให้พื้นที่ของไทใหญ่ในชุมชนลดเหลือน้อยลง ขณะเดียวกันก็เกิดการช่วงชิงพื้นที่กันระหว่างคนนอกชุมชนทั้งคนจีนและคนเมืองกับคนไทใหญ่ที่อยู่มาก่อน ดังเช่น คนเมือง เมื่อเข้ามาอยู่ในที่ธรณีสงฆ์หลังวัด ก็เปิดร้านค้าแข่งกับชาวไทใหญ่ในหมู่บ้าน จนปัจจุบันนี้มีร้านค้าคนเมืองอยู่ถึง 3 ร้านขณะที่มีร้านค้าที่มีเจ้าของเป็นชาวไทใหญ่ในเพียงแค่ 1 ร้าน ในกรณีนี้ยังไม่นับรวมถึงร้านของคนจีนที่อยู่ด้านหน้าวัดติดถนนมณีนพรัตน์ ยิ่งกว่านั้นความสัมพันธ์ในชุมชนก็ลดน้อยลงด้วย ดังจะเห็นได้ว่าชาวจีนที่อยู่ด้านหน้าวัด กับไทใหญ่ที่อยู่หลังวัดแทบจะไม่มีรู้จักกันเลย ในขณะเดียวกันในกลุ่มชาวไทใหญ่ในพื้นที่เองก็เกิดปัญหาขึ้นภายในชุมชน เนื่องจากการผลิตที่เคยทำอยู่เดิม เช่น การทำนา ทำหนังพอง ปั่นหม้อ ไม่สอดคล้องและไม่สามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิตสมัยปัจจุบัน ชาวไทใหญ่หลายครอบครัวจำเป็นต้องเลิกการประกอบอาชีพดั้งเดิมที่ทำมาแต่ครั้งบรรพบุรุษไป (สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 416-417)

นอกจากนั้น ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินในชุมชนไทใหญ่บ้านช้างเผือกและวัดป่าเป้าอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาการขายที่ดินเพื่อแบ่งปันมรดกให้แก่ลูกหลาน ชาวไทใหญ่ในชุมชนบ้านช้างเผือกและป่าเป้าหลายครอบครัวที่มีบุตรหลานหลายคนแต่มีที่ดินแปลงเล็ก จำเป็นต้องขายที่ดินเพื่อนำเงินมาแบ่งปันเป็นมรดกให้แก่ลูกหลานได้อย่างลงตัว (สอิ่ง นุสรียา, 2544 อ้างถึงใน สมโชติ อ๋องสกุล, 2546, หน้า 417)

จากความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นับแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา คนภายนอกชุมชนได้ทยอยเข้ามาอยู่อาศัยปะปนกับชาวไทใหญ่เพื่อประกอบธุรกิจด้านการค้าและบริการมากขึ้น สวนทางกับคนในชุมชนไทใหญ่ที่มีการขายที่ดินและอพยพออกจากชุมชนไปอยู่ที่อื่น ชาวไทยยุคเก่าซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมในบริเวณดังกล่าวก็ล้มหายตายจากไป และลูกหลานชาวไทยยุคเก่าเกือบทั้งหมดก็ถูกกลืนกลายเป็นคนเมือง ดังนั้น เมื่อมีคนจากต่างที่ได้เข้ามาอยู่อาศัยและเข้ามาทำธุรกิจ รวมถึงมีชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่ทั้งในและไตนอกประเทศเคลื่อนย้ายเข้ามาเป็นแรงงานสำคัญในสังคมเมืองมากขึ้น จึงทำให้ปัจจุบันในชุมชนบ้านกุเต้าและบ้านป่าเป้านั้นมีความหลากหลายของผู้คนมากกว่าในอดีต

อย่างไรก็ตามการเข้ามาของไทใหญ่กลุ่มใหม่นี้เองที่ทำให้เกิดการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรม และได้ทำให้วัดป่าเป้าและวัดกุเต้ากลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่ในสังคมเมืองในที่สุด กล่าวคือ การเข้ามาของแรงงานไต่ใหม่ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วได้ทำให้วัดป่าเป้าและวัดกุเต้ามีคนเมืองในพื้นที่ไปทำบุญลดลง และกลายเป็นชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่ที่มีจำนวนมากขึ้น

ดังในกรณีของสังคมเมือง ครูพรณี โพทะยะ ประธานชุมชนบ้านป่าเป้า (สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2555) กล่าวว่า "สาเหตุที่คนในชุมชนไม่ค่อยได้มาช่วยงานของวัดนี้ก็เพราะบริเวณนี้มี 2-3 วัด เช่น วัดเชียงยืน วัดชัยศรีภูมิ ที่นี่ (วัดป่าเป้า) ส่วนใหญ่เป็นคนไทใหญ่มา คนเมืองไม่ค่อยมี แต่ว่าเป็นไทใหญ่จากนอกพื้นที่ เช่น ต่างอำเภอ เด็กไทใหญ่ที่เข้ามาทำงานในเชียงใหม่เวลาเขาอยากเจอกันในเมือง เขาก็นัดกันมาที่วัดนี้ เหมือนวัดกุเต้าก็เป็นที่รวมตัวของไทใหญ่ ส่วนคนเมืองที่มาทำบุญมีไม่มากเพราะมีหลายวัดที่จะไป อีกอย่างเวลาไปทำบุญ คนไทใหญ่มีจำนวนมาก ถ้าไปก็ต้องแทรกกันอยู่ คนเมืองจึงไม่ค่อยอยากไป"

นอกจากนี้แล้ว วัดป่าเป้าซึ่งในอดีตเคยมีคนในชุมชนเป็นกรรมการวัด แต่ปัจจุบันทางวัดก็ไม่มีกรรมการวัดแล้ว เนื่องจากความขัดแย้งภายในชุมชนและปัญหาเรื่องผลประโยชน์ต่าง ๆ อีกทั้งปัญหาเรื่องการเช่าที่ดินบริเวณวัดป่าเป่าก็นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับวัดเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้คนในพื้นที่ไปร่วมงานบุญกับทางวัดน้อยลงด้วยเช่นกัน (ขุนไชย กุศลภราทกิจเจริญ, สัมภาษณ์ 25 พฤษภาคม 2555)

เมื่อชุมชนกับวัดห่างเหินกันมากขึ้น งานประเพณีต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในพื้นที่ก็เริ่มหายไป เหมือนเช่น ประเพณีแห่หรีดในวัดป่าเป้า จากการสัมภาษณ์พระปัญญา พระไทใหญ่ในวัดป่าเป้า (สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2555) ได้กล่าวว่า "ปัจจุบันประเพณีแห่หรีดภายในวัดก็ยังมีอยู่ แต่ไม่ใช่ทุกปี ที่วัดนี้ก็มีบางปี เพราะการรวมตัวกันมันยาก แต่ทางโน้น (เมืองไต) เป็นหมู่บ้าน การรวมตัวกันง่าย"

ในส่วน of สังคมชายขอบ ความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านทำให้โครงสร้างของชุมชนเปลี่ยนไปอย่างมาก โดยเฉพาะกรณีการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัย "ชาวบ้าน" ที่สัมพันธ์กับวัด ดังนั้น จึงเกิดวิกฤตวัฒนธรรมระหว่างชุมชนกับวัด อาทิ การเข้าวัดทำบุญน้อยลง การไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมร่วมกับวัด รวมถึงการไม่ให้ความร่วมมือกับวัดในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ

ดังในกรณีของสังคมชายขอบ ความขัดแย้งภายในชุมชนไทใหญ่ในกรณีศึกษาที่เห็นได้ชัดเจน คือที่บ้านนาหวาย ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับพระสงฆ์ภายในวัดได้ส่งผลให้การ

รวมตัวกันของผู้คนในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ไม่เหนียวแน่นเหมือนดังอดีต ซึ่งสาเหตุเนื่องมาจากชาวบ้านหลายคนมองว่าเจ้าอาวาสมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับการเป็นสมณเพศ ดังนั้นจึงไม่ยอมให้ความสนับสนุนและร่วมมือกับทางวัดในการจัดงานบุญต่าง ๆ (มนูญ นามวงศ์, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2555) ซึ่งปัจจัยทางสังคมดังกล่าวทำให้ประเพณีบางอย่างกำลังจะเลือนหายไปจากชุมชน ดังเช่น ประเพณีปอยแค่ ที่จัดกันในเดือน 12 ของไทใหญ่หรือเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวบ้านจะนำไม้แห้งมามัดรวมกันและวางไว้ตามทางระหว่างบ้านถึงวัด และจุดไฟเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและให้ความอบอุ่นในช่วงฤดูหนาว จากการสัมภาษณ์พระครูประภัสร์ธรรมรังษี เจ้าอาวาสวัดนาหวาย (สัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2555) ก็ได้กล่าวถึง ประเพณีปอยแค่ในปีที่ผ่านมาว่า “สมัยเก่า เขาไม่อาศัยปัจจัย อาศัยความสามัคคีแต่ละหมู่บ้าน แต่ปีที่แล้วนั้นงานปอยแค่หายไปเลย ไม่รู้จะทำยังไง ที่หายไปเพราะ 1. เราไม่มีงบประมาณ 2. ชาวบ้านไม่สนับสนุนเรา เราทำไม่ได้”

เมื่อวัดกับชุมชนเหินห่างจากกันก็ย่อมส่งผลกระทบต่อการรวมตัวกันจัดงานบุญทางศาสนา ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้มีได้เกิดขึ้นเฉพาะกับพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในสังคมภาคเหนือของไทยเท่านั้น หากแต่เกิดขึ้นไปทั่วทุกภาคของสังคมไทย ทั้งนี้ หากวัดกับชุมชนห่างเหินกันแล้ววัดซึ่งเป็นสถาบันทางศาสนาก็จะลดความสำคัญลงไปจากวิถีชีวิตของผู้คนโดยทันที ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543, หน้า 90) กล่าวว่า “ปัจจุบันวัดจำนวนมากตามหมู่บ้านถูกทอดทิ้ง ดังที่เจ้าอาวาสในหมู่บ้านแห่งหนึ่งของภาคใต้กล่าวว่า ปัจจุบันจะหาเงินเข้าวัดนั้นง่ายมาก แต่จะหาคนเข้าวัดกลับทำไม่ได้เอาเลย ไม่มีองค์กรศาสนาอะไรในโลกนี้ที่คณะนักบวชไม่ผูกความสัมพันธ์ไว้กับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง แม้แต่ในสหรัฐฯ ชาวบ้านก็มีชีวิตทางสังคมของตนอยู่ที่โบสถ์ในละแวกบ้านอยู่มาก ถ้าความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นหมดความสำคัญไปเสียแล้วก็ไม่มีประโยชน์ที่จะมีวัดอยู่ต่อไป”

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันวัดก็ยังมียุทธศาสตร์สำคัญในการเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชน เพราะกิจการสาธารณะทั้งหลายก็ยังจัดขึ้นภายในวัด รวมทั้งประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ยังคงจำเป็นต้องอาศัยผู้คนเข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมภายในงาน ดังนั้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าชุมชนมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและเป็นพลังผลักดันให้ม้งงานบุญงานประเพณีภายในวัด

การรวมตัวของชุมชนมีส่วนสำคัญต่อการจัดงานประเพณี แต่ปัจจุบันเนื่องด้วยชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองและสังคมชายขอบที่เคยอยู่ภายในชุมชนมีการย้ายถิ่นไปศึกษาและทำงานที่อื่นมากขึ้น อีกทั้งปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องการเช่า

ที่ดินของวัดป่าเป้า หรือปัญหาเรื่องพฤติกรรมของพระสงฆ์ในวัดนาหวาย ก็ได้ส่งผลให้ผู้คนในชุมชนเข้าวัดทำบุญน้อยลง รวมถึงการไม่ให้ความร่วมมือกับทางวัดในการจัดงานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้มิได้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ของชาวไทใหญ่ในกรณีศึกษา กล่าวคือ การรวมตัวของชาวไทใหญ่ภายในวัดกุ้เต้าและคนเมืองในชุมชนพัฒนาบ้านกุ้เต้า รวมถึงการรวมตัวของชาวไทใหญ่บ้านเมืองนั้นยังด้อย ไม่มีความขัดแย้งที่ชัดเจนเหมือนดังชุมชนบ้านป่าเป้าและบ้านนาหวาย

ชุมชนจัดว่ามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันให้งานประเพณีต่าง ๆ มีส่วนสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้คน ทั้งนี้ถ้าหากการรวมตัวของผู้คนไม่เหนียวแน่น ชุมชนก็จะไม่มีพลังเหลืออยู่ศรัทธาและความเชื่อตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะถูกทอดทิ้งและเลือนหายไปจากชุมชนในที่สุด

ปัจจัยทางด้านพื้นที่

นอกจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ดังที่กล่าวมาแล้ว ปัจจัยทางด้านพื้นที่ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ประเพณีบางอย่างของไทใหญ่ถูกทอดทิ้งลงไป ดังเช่น ประเพณีเข้าวาส หรือ เข้าปริวาสกรรม ในวัดไทใหญ่ของสังคมเมือง

ตามปฏิทินท้องถิ่นของชาวไทใหญ่ ในช่วงเดือน 2 หรือในเดือนมกราคม จะมีการจัดประเพณีเข้าปริวาสกรรม ซึ่งจะมีการนิมนต์พระสงฆ์จากวัดต่าง ๆ มาร่วมปฏิบัติภาวนาและทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยชาวบ้านจะมาช่วยเหลือกันทำที่พักรับรองสำหรับพระสงฆ์หรือที่เรียกว่า “ตูปางวาส” (ตูป หมายถึง กระท่อม)

ในสังคมเมือง ทั้งในอดีตและปัจจุบันประเพณีดังกล่าวมิได้มีการจัดขึ้นภายในวัดป่าเป้าและวัดกุ้เต้า อีกทั้งไม่มีแนวโน้มว่าทางวัดทั้งสองจะมีการรื้อฟื้นประเพณีเข้าวาสนี้ขึ้นมา และเมื่อถามถึงปัจจัยที่ทำให้ทางวัดมิได้มีการจัดประเพณีเข้าปริวาสกรรมในปัจจุบัน ก็ได้คำตอบเป็นเช่นเดียวกัน คือ ข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ ทั้งนี้เพราะประเพณีเข้าปริวาสกรรมเป็นประเพณีที่ต้องมีการสร้างที่พักชั่วคราวของพระภิกษุสงฆ์สำหรับปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งต้องอาศัยพื้นที่บริเวณกว้างหรือพื้นที่ที่เป็นป่าในการสร้างที่พัก

ดังคำสัมภาษณ์ของพระปัญญา พระสงฆ์ชาวไทใหญ่ในวัดป่าเป้า (สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2555) ซึ่งกล่าวว่า “ช่วงเดือน 2 ที่วัดป่าเป้าไม่มีงานอะไร แต่ถ้าประเพณีไทใหญ่ทั่วไป

ก็มีงานเข้าปริวาสกรรมในบริเวณวัด ซึ่งเจียบและจะทำเป็นที่นอนในกระท่อม พระสงฆ์จะอยู่ปฏิบัติธรรมกันประมาณ 10 วัน ส่วนสาเหตุที่ทางวัดไม่มีประเพณีนี้ก็เพราะมันไม่มีตั้งแต่แรก ไม่มีผู้สนับสนุนริเริ่มจัดงาน และสถานที่ด้วย ก็ไม่เอื้ออำนวยเท่าไร"

นอกจากนี้แล้ว พระสุรินทร์ชัย พระสงฆ์วัดกุ้เต้า (สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2555) ก็ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้ทางวัดไม่มีการจัดประเพณีเข้าปริวาสกรรมในลักษณะเดียวกันว่า "ทางวัดของเราไม่ได้จัดประเพณีเข้าปริวาสกรรม เพราะการที่จะมานั่งสมาธิก็ต้องดูสถานที่ก่อนว่ามีความสะดวกสบายหรือไม่ อย่างไร อย่างทางวัดเราแม้จะสะดวกสบาย แต่ประการที่หนึ่ง ญาติโยมเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ ประการที่สอง วัดของเราค่อนข้างจะคับแคบ ไม่เหมือนกับป่า ถ้าเราไปนั่งในป่าการเจริญภาวนาก็จะนิ่ง"

ดังความสัมภาษณ์ดังกล่าว เนื่องด้วยวัดไทใหญ่ในสังคมเมืองมีข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ และไม่มีบริเวณป่าใกล้เคียงที่เงียบสงบเหมือนดังในอดีต กอปรกับเป็นวัดที่อยู่ใจกลางเมืองทำให้กลายเป็นสถานที่ที่มีนักท่องเที่ยวเข้าออกตลอดเวลา อีกทั้งในปัจจุบันทางวัดป่าเป้าและวัดกุ้เต้าเองก็มีสิ่งก่อสร้างเพิ่มขึ้นภายในวัด ดังนั้น จึงยากที่จะมีการรื้อฟื้นประเพณีไทใหญ่ดังกล่าวให้กลับมา

ส่วนในสังคมชายขอบ ในปัจจุบันวัดไทใหญ่ ดังเช่น วัดนาหวาย และวัดเวฬุวัน ในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว ยังคงมีการจัดประเพณีดังกล่าวนี้ในเดือน 2 ของไทใหญ่หรือเดือนมกราคมของทุกปี เนื่องด้วยวัดทั้งสองแห่งนี้อยู่ในสังคมชนบทและมีพื้นที่ป่าทางธรรมชาติใกล้เคียงซึ่งทำให้ไม่มีข้อจำกัดทางด้านสถานที่ จึงเอื้ออำนวยต่อการจัดประเพณีดังกล่าว อีกทั้งวัดทั้งสองแห่งยังแวดล้อมไปด้วยชุมชนไทใหญ่ขนาดใหญ่ที่มาร่วมแรงกันสร้างที่พักชั่วคราวให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติธรรม ดังนั้น ประเพณีเข้าवासของชาวไทใหญ่จึงยังคงปรากฏให้เห็นในสังคมชายขอบในปัจจุบัน

สรุป ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ว่าที่กล่าวมานั้นสามารถจำแนกได้เป็น 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง ปัจจัยทางด้านความทันสมัยและเทคโนโลยี ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและลัทธิบริโภคนิยม ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านพื้นที่

ปัจจัยที่หนึ่ง ปัจจัยด้านการเมืองการปกครองเป็นปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกับแผนนโยบายการปฏิรูปการเมืองการปกครอง รวมถึงแผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจำแนกเป็นประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็น คือ การปฏิรูปทางศาสนา การปฏิรูปทางการศึกษา และแผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวได้ว่า การปฏิรูปทางศาสนา การเมืองการปกครองแบบใหม่นับตั้งแต่

สมัยปฏิรูปการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา เป็นระยะของการสถาปนาพุทธศาสนาและเบียดขับพื้นที่ของความเชื่อเรื่องผี ซึ่งทำให้เมืองเชียงใหม่กลายเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา ส่วนประเพณีตลอดจนความเชื่อทางผีของคนเมืองและคนไทใหญ่ในสังคมเมืองต่างก็ถูกลดบทบาทลง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเมื่อมีการปฏิรูปการเมืองการปกครองรวมถึงการปฏิรูปทางศาสนา สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ส่งผลให้ชาวไทใหญ่ในชุมชนเมืองเชียงใหม่ซึ่งอยู่ใกล้กับศูนย์กลางอำนาจการปกครองท้องถิ่นของรัฐจำต้องประนีประนอมทางอุดมการณ์ต่ออำนาจจากภายนอกดังกล่าวกว่าที่เน้นความสำคัญของความเชื่อและประเพณีทางพุทธศาสนามากกว่าจารีตประเพณีท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับจารีตจากส่วนกลาง ด้านการปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมานับเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางความหมายของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อในประเพณีของชาวไทใหญ่ในสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในท้องถิ่นต่าง ๆ ของสังคมไทยนั้นทำให้วัดแยกจากชุมชนอย่างชัดเจน การแทนที่บทบาททางการศึกษาภายในวัดนี้ทำให้แก่นความหมายของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อในปอยส่างลองปรับเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด โดยการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ส่วนการบวชเพื่อศึกษาพระธรรมก็กลายเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของชีวิตและการสืบสานตามประเพณีเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว ปัจจัยทางการศึกษามีส่วนทำให้ความเชื่อทางผีของชาวไทใหญ่ลดลง การที่ลูกหลานชาวไทใหญ่ในสังคมเมืองเชียงใหม่ปัจจุบันได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นนี้เองที่มีส่วนทำให้พวกเขาเชื่อในสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ กล่าวคือ เชื่อทางพุทธศาสนาซึ่งอยู่บนหลักการของเหตุผลมากกว่าความเชื่อทางผี นอกจากนี้แล้ว แผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว ก็เป็นปัจจัยทางการเมืองการปกครองที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อและอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่เช่นกัน กล่าวคือ นับตั้งแต่การดำเนินตามแผนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา เมืองเชียงใหม่มีความเจริญทางภาคธุรกิจและการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานรัฐจึงนำเอา "วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์" มาเป็นจุดขายหรือเป็นสินค้าของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เรื่องราวทางประเพณีพิธีกรรม ศิลปะการแสดง ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ จึงได้ถูกนำมาผลิตซ้ำและปรับประยุกต์ใหม่ให้เสมือนกับเป็นวิถีดั้งเดิม ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนและประดิษฐ์สร้างประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มชาวไทใหญ่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ดังในกรณีของประเพณีปอยส่างลอง ซึ่งนับเป็นประเพณีไทใหญ่ที่สำคัญที่ทางวัดป่าเป้าได้รื้อฟื้นขึ้นมา แต่เนื่องด้วยผลจากแผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่และแผนนโยบายจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงทำให้งานปอยส่างลองวัดป่าเป้าถูกบรรจุลงในปฏิทินการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้กำหนดการและ

ระยะเวลาในการจัดงานรวมถึงบทบาทของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้นเปลี่ยนไปตามแนวทางที่ตกลงร่วมกันระหว่างวัดและหน่วยงานของภาครัฐที่สนับสนุนงานประเพณีดังกล่าว นอกจากนี้แล้ว การท่องเที่ยวที่เข้ามามีบทบาทในงานบุญของชาวไทยใหญ่มากขึ้น ก็เป็นโอกาสที่ชาวไทยใหญ่ได้ใช้พื้นที่งานบุญในการปรับเปลี่ยนตัวตนทางอัตลักษณ์ให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมภายนอก ด้วยการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย เพื่อสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ และการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีภายในสังคมไทย (ดูในบทที่ 6)

ปัจจัยที่สอง ปัจจัยทางด้านความทันสมัยและเทคโนโลยี กล่าวได้ว่า สภาวะความทันสมัยทำให้เกิดวิกฤตการณ์ซึ่งส่งผลให้ประเพณีและความเชื่อทั้งทางพุทธและทางผีถูกกลดทอนบทบาทลง นอกจากนี้แล้วเทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่ว่าจะเป็นสื่อทางโทรทัศน์ หรือแม้กระทั่งสื่อทางอินเทอร์เน็ตก็เป็นปัจจัยทำให้คนรุ่นใหม่เห็นห่างจากศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ของทางวัดน้อยลงด้วยเช่นกัน

ปัจจัยที่สาม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและลัทธิบริโภคนิยม ด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้ทำให้ผู้คนต่างต้องดิ้นรนประกอบอาชีพการงานและย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยกันมากขึ้น ผู้คนจึงต่างหันเหไปให้ความสำคัญกับวัตถุภายนอกมากกว่าการเข้าวัดทำบุญและร่วมงานประเพณีของทางวัด ซึ่งส่งผลให้ประเพณีบางอย่างเริ่มไร้คนสืบทอดและกำลังจะหายไปจากชุมชน นอกจากสภาวะทางเศรษฐกิจแล้ว “ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยม” ก็มีผลทำให้ผู้คนต่างหันเหให้ความสำคัญกับวัตถุภายนอกมากกว่าการเข้าวัดทำบุญ และมีส่วนทำให้วัดกลายสภาพเป็นตลาด ส่วนบุญและพิธีกรรมต่าง ๆ กลายเป็นสินค้า วัฒนธรรมประเพณีจึงถูกแปรเป็นสินค้าสนองการบริโภคคือมีไว้เพื่อดูเพื่อเที่ยว มีไว้เพื่อเชื่อมโยงตนเองกับชุมชนหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือร่วมกันต่อไป นอกจากนี้แล้ว เศรษฐกิจแบบทุนนิยมและบริโภคนิยมก็ทำให้เกิดการต้อรองในการให้ความช่วยเหลืองานบุญของทางวัดในลักษณะจ้างงานมากขึ้น อีกทั้งผลพวงที่วัดกลายสภาพเป็นตลาดและประเพณีพิธีกรรมที่เป็นไปเพื่อสนองตอบคณะศรัทธาและนักท่องเที่ยวมากขึ้นก็ทำให้เกิดการแข่งขันกันชิงพาณิชย์ระหว่างวัด ปฏิสัมพันธ์ภายในชาติพันธุ์เดียวกันอันเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาวไทยใหญ่จึงเริ่มจางหายไปตามระบบทุนนิยมที่เข้ามา

ปัจจัยที่สี่ ปัจจัยทางด้านสังคม การรวมตัวกันของผู้คนในชุมชนจัดว่ามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดงานประเพณีต่าง ๆ ทั้งนี้ถ้าหากการรวมตัวของผู้คนไม่เหนียวแน่น ชุมชนก็จะมีพลังเหลืออยู่ ความเชื่อตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะลดบทบาทลงและเลือนหายไปจากชุมชนในที่สุด อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ความขัดแย้งภายในชุมชนไทใหญ่ไม่เพียงเกิดขึ้นเฉพาะในสังคมเมืองเท่านั้น ในสังคมชายขอบในปัจจุบันความขัดแย้งก็ทำให้การ

รวมตัวของชาวไทยใหญ่ในชุมชนก็น้อยลงเช่นกัน ทั้งนี้เพราะความขัดแย้งทำให้ชุมชนกับวัดห่างเหินกันมากขึ้น งานประเพณีบางอย่างที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในพื้นที่จึงเริ่มหายไป ดังเช่น ประเพณีแห่น้ำศีล (ในชุมชนเมืองซึ่งจัดกันน้อยลง) และ ประเพณีปอยแค (ในชุมชนชายขอบ) เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ในเขตชุมชนเมือง การเข้ามาของไทใหญ่กลุ่มใหม่ก็ทำให้เกิดความแปลกแยกทางพื้นที่วัฒนธรรม ซึ่งทำให้วัดป่าเป้าและวัดกุเต๋ากลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่กลุ่มใหม่ในสังคมเมือง เมื่อมีชาวไทยใหญ่กลุ่มใหม่มาทำบุญมากขึ้น จึงส่งผลให้คนเมืองในพื้นที่ไปร่วมงานบุญกับทางวัดน้อยลง

ปัจจัยที่ห้า ปัจจัยทางด้านพื้นที่ นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ประเพณีบางอย่างของไทใหญ่ถูกลดทอนลงไป ดังเช่น ประเพณีเข้าวาส หรือ เข้าบิวิาสกรรม ในวัดไทใหญ่ของสังคมเมือง กล่าวคือ การที่วัดไทใหญ่ในสังคมเมืองไม่มีความสะดวกทางด้านสถานที่นั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทางวัดจัดประเพณีดังกล่าวไม่ได้ เนื่องด้วยปัจจุบันในชุมชนไม่มีป่าใกล้เคียงที่เสียบสงบ อีกทั้งภายในวัดก็สถานที่ที่คับแคบและมีสิ่งก่อสร้างจำนวนมาก กอปรกับเป็นวัดที่อยู่ใจกลางเมืองจึงทำให้กลายเป็นสถานที่ที่มีนักท่องเที่ยวเข้าออกตลอดเวลา ดังนั้น สถานที่ภายในวัดจึงไม่สะดวกที่จะจัดงานประเพณีดังกล่าวซึ่งจำเป็นต้องอาศัยพื้นที่บริเวณกว้างและอาศัยความสงบเงียบเพื่อให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติธรรม

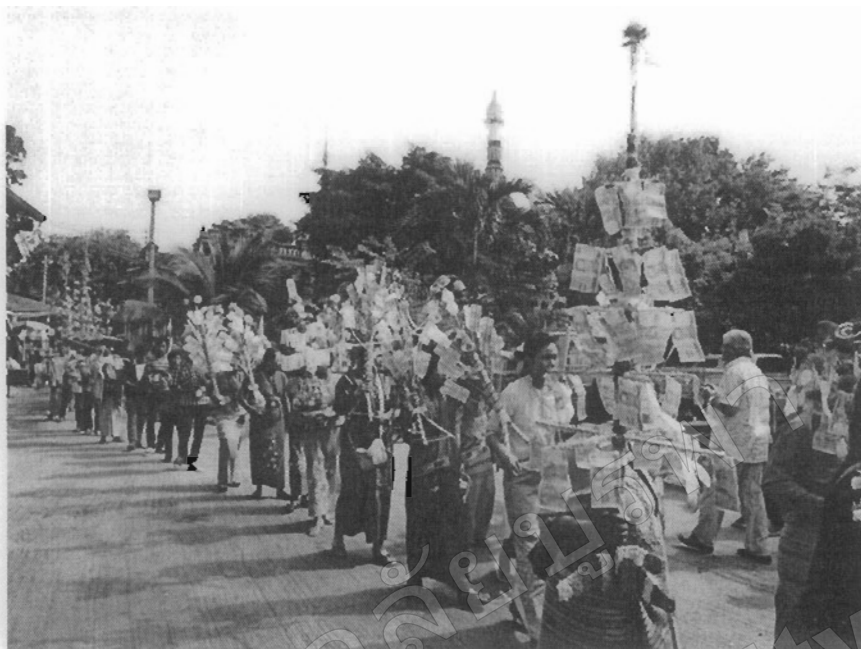
อย่างไรก็ตาม ในบทนี้มีได้กล่าวถึงปัจจัยทางด้านอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งทำให้มีการรับเอาประเพณีพิธีกรรมและรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ตามแบบไทยและล้านนาประยุกต์ รวมถึงการรับเอาความเชื่อที่เป็นคติทางผีของล้านนาเข้ามาในวิถีประเพณีและความเชื่อของชาวไทยใหญ่ ก็เนื่องด้วย การเปิดรับวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่อยู่ใกล้เคียงเข้ามานั้นเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของวัฒนธรรมสัมพันธ์ (นิยพวรรณ วรรณศิริ, 2550) ที่ประกอบด้วย การหยิบยืมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกัน ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลาตราบเท่าที่ผู้คนยังมีการติดต่อไปมาหาสู่กัน

ภาพที่ 4-1 ปัจจุบันบริเวณหน้าวัดป่าเป้ากลายเป็นพื้นที่ที่แวดล้อมไปด้วยภาคธุรกิจการค้าต่าง ๆ

ภาพที่ 4-2 ความเจริญทางภาคการค้าและเศรษฐกิจบริเวณหน้าวัดกุเต้าซึ่งอยู่ติดกับชุมชน
ช้างเผือก

ภาพที่ 4-3 วัดป่าเป้า นับเป็นวัดศูนย์กลางและศูนย์รวมทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ใน
สังคมเมือง

ภาพที่ 4-4 ปัจจุบันวัดถูกเต้าก้าวขึ้นมามีบทบาทเช่นเดียวกับวัดป่าเป้า คือ เป็นวัดศูนย์กลางและ
ศูนย์รวมทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ในสังคมเมือง

ภาพที่ 4-5 บรรยากาศพิธีเปิดงานปอยส่างลองของวัดป่าเป้าที่จัดขึ้นบริเวณช่างท่าแพ ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 4-6 ปัจจุบันงานปอยส่างลองของวัดกุเต้าได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 4-7 การเซ่นไหว้ห่อเสื่อวัดในงานประเพณีของชาวไทยใหญ่ในสังคมเมืองปัจจุบันกลายเป็นเพียงส่วนเสริมบทบาทของประเพณีทางพุทธศาสนาเท่านั้น (ภาพจากงานปอยส้างลองวัดป่าเป้า)

25/03/2011 17:27

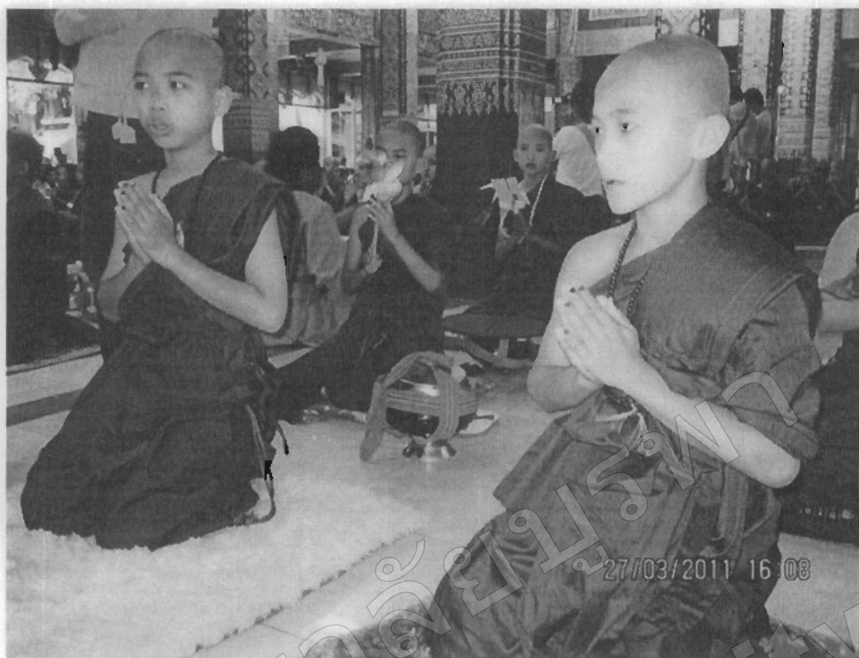
ภาพที่ 4-8 การเซ่นสรวงเสื่อวัดในงานปอยส้างลองของวัดกุเต้าเป็นไปเพื่อขอให้อำนาจของผีช่วยให้งานบุญทางศาสนาเป็นไปอย่างราบรื่น

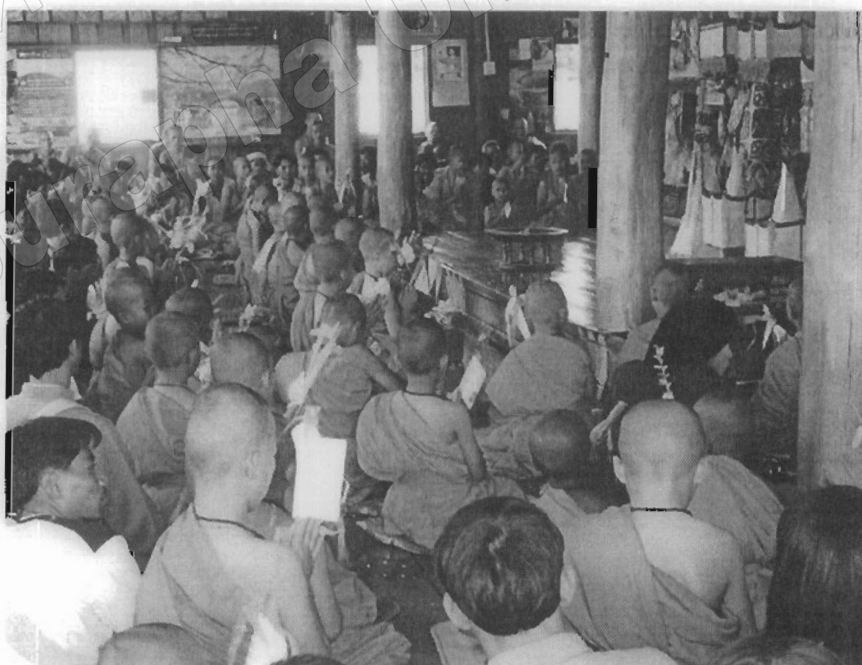
ภาพที่ 4-9 ศาลหลักเมืองแจ้งศรีภูมิ บริเวณแจ้งศรีภูมิ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 4-10 หอผีเจ้าเมืองจำลองบริเวณด้านหน้าอุโบสถของวัดป่าเป้า ซึ่งจะมีการเซ่นสรวง
เมื่อมีงานประเพณีสำคัญทางศาสนา

ภาพที่ 4-11 ในสังคมเมือง ส่างลองที่บวชเป็นสามเณรแล้วจะอยู่จำเรียนและปฏิบัติธรรมภายในวัดประมาณหนึ่งสัปดาห์ (ภาพจากวัดกุเต้า)

ภาพที่ 4-12 ในสังคมชายขอบ ส่างลองที่บวชเป็นสามเณรแล้วจะอยู่จำเรียนและปฏิบัติธรรมภายในวัดประมาณหนึ่งถึงสองสัปดาห์ (ภาพจากวัดเวฬุวัน)